

**A TENGER RÉME
ÉS EGYÉB ELBESZÉLÉSEK
A TÁVOLI VILÁGRÉSZEKBŐL**

AZ IFJUSÁG SZÁMÁRA

IRTÁK: CAMPE és COOPER

FORDITOTTA: GYÓRI ILONA

ÖT EGÉSZ OLDALAS KÉPPEL

BUDAPEST
A MAGYAR KERESK. KÖZLÖNY HIRLAP
ÉS KÖNYVKIADÓVÁLLALAT KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2016
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5572-69-2 (online)
MEK-15063

TARTALOM

A tenger réme

Mexico meghódítója.

ELSŐ FEJEZET.

Cortez küldetése.

MÁSODIK FEJEZET.

Cortez találkozása Mexico császárával.

HARMADIK FEJEZET.

El Mexicoba!

NEGYEDIK FEJEZET.

Montezuma elfogatása.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Cortez diadala Narvaez fölött. Váratlan segély.

HATODIK FEJEZET.

Montezuma életét veszti. Gyászos éj.

HETEDIK FEJEZET.

Mexico meghódítása. Cortez utolsó évei és halála.

Az amerikai Robinson.

ELSŐ FEJEZET.

Szerencsétlen utazás.

MÁSODIK FEJEZET.

Menedékhely az Óceánon.

HARMADIK FEJEZET.

Öröm és gyász.

NEGYEDIK FEJEZET.

Egyedül és elhagyatva.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A földrengés következménye.

HATODIK FEJEZET.

Váratlan viszontlátás.

HETEDIK FEJEZET.

Harc és győzelem.

Peru meghódítója.

ELSŐ FEJEZET.

A Nagy Óceán felfedezése.

MÁSODIK FEJEZET.

A felfedezett aranyország.

HARMADIK FEJEZET.

Az Inka elfogatása. - Pizarro ígérete.

NEGYEDIK FEJEZET.

A nemezis.

A feledékeny cica.

A tenger réme

- Cooper elbeszélése. -

Elbeszélésünk egy nevezetes északamerikai kikötőbe, Newportba vezet bennünket. Az 1759. év október havában nagy élénkség uralkodott az utcákon. A városban éppen győzelmi ünnepet tartottak. Az északamerikaiak ugyanis ez időben foglalták el a franciáktól az utolsó amerikai birtokokat is. A győzelemittas nép nagy csoportokban hullámszórt az utcákon.

Volt azonban a tömeg között három férfi, akik, úgy látszott, nem sokat törődtek az egész ünnepéellyel.

Az, aki legelőkelőbbnek látszék közülök, mintegy 26 éves csinos ifju volt s egyszerű, de izléses öltözéke azonnal elárulta, hogy ez az ifju tengerész.

Két társa közül az egyik fehér ember volt, a másik azonban néger s mindkettőn meglátszott, hogy legalább 50 év van már vállukon s hogy életükben gyakran voltak hőségnek és viharok kitéve. Ruházatuk olyan volt, mint a közmatrózoké, de alakjuk sokban különbözött. Az európai zömök, szélesvállu alak volt, a néger azonban karcsubb növésű. Nemcsak alakra nézve ütöttek el egymástól, hanem arcuk kifejezésére nézve is, mert a néger arca sokkal több jóindulatot fejezett ki, mint társáé.

Az ifju haladt elől, a másik kettő követte.

- Nem foghatom fel, - kezdé a fehér ember hosszabb szünet után, - miért marad oly messze a kikötőtől az a szép nagy hajó, melyet reggel úgy megbámultunk. Mondd csak, Sip, - fordult most a négerhez - nem sejtéd, mi lehet az oka e feltűnő tartózkodásnak?

- Én azt hiszem, hogy ezek rabszolgakereskedők s hogy nemsokára megint tovább mennek - felelt a néger, kinek igazi nevét, Scipiot, társai röviden Sipnek mondták.

- Nem gondolnám - felelt Fid Richard, a másik tengerész s aztán az ifjuhoz fordulva kérdé: - Hát ön mit gondol, Mister Harry?

- Scipionak igaza lesz, - felelt az ifju - a feketékkel megrakott hajó csak egy kis szélre vár s aztán tudom, sietni fog innen.

- Ugy látszik, önök jól tudnak ily dolgok felől itélni - szólalt meg most egy hang hátuk mögött.

A jövevény 30-40 év körüli férfi lehetett s a megszólítottak meglepetve nézték szabályos szép vonásait s szelid tekintetű szemét, mely egész megjelenését majdnem nőiessé tette. Ruházata arra vallott, hogy nemes ember, mert magas kalapot, zöld kabátot, bőrnadrágot s hosszuszáru csizmát viselt.

- Ön talán csodálkozik azon, hogy nem vagyok egészen járatlan az oly dolgokban, melyekkel gyermekkorom óta foglalkoztam? - viszonzá a megszólított.

A zöldruhás minden további beszéd nélkül csatlakozott a három tengerészhez s a kis társaság nemsokára egy hegyhez érkezett, melynek tetején omladozó torony állott.

E magaslatról az egész kikötőt pompásan be lehetett látni s a tengerészek szeme azonnal az előbb emlegetett ritka szép hajót kereste fel.

- Nemde gyönyörű hajó? - kérdé a zöldruhás a három férfi tekintetét figyelmesen követve.

- Rendkívül szép, - felelt az ifju. - Oh, ha azt megérhetném, hogy ily szép hajón szolgáljak, boldog volnék!

- De hiszen esztelen volna az a kapitány, ki önt mellőzné. Ön nem arra látszik teremtve lenni, hogy valami alacsony állást töltsön be.

Az ifju e szókra merően szemébe nézett az idegennek, de nem szólt, hanem megindult fölfelé a hágcsón, mely a romra vezetett. A zöldruhás azonnal követte, míg a két tengerész azonnal más irányban indult meg.

- Nevem Burton, - szólalt meg most az idegen, mire az ifju is bemutatatta magát, de mig elmondá, hogy Wildernek hívják, azalatt is figyelmesen nézte a különös idegent.

A két férfi ezután beszédbe eredt s még épen a torony céljáról s porladozó voltáról beszéltek, midőn fülüket egyszerre női hangok ütötték meg.

- Semmiesetre sem szeretném a hölgyeket kedélyes beszélgetésükben zavarni, - szólalt meg most az idegen, mialatt egy fal mögé rejtőzve intett társának, hogy az is ugy cselekedjék.

Néhány pillanat mulva három urhölgy s egy fekete rabnő közeledett a torony felé, honnan a két férfi egészen jól meghallhatta, amit a társaság beszélt. A legidősebb hölgy szólalt meg legelőbb.

- Tehát nemde annál maradunk, kedves Gertrudom, hogy te átadod atyádnak szives üdvözetemet s megkéred nevemben, adjon tul karolinai birtokán minél előbb s aztán költözzék északra, közelebb hozzám, hogy többet lehessünk együtt.

- Mindenesetre megteszem, édes néni, - felelt a megszólított, egy szép fiatal leány - és reményelem, hogy atyám követni is fogja nővére tanácsát. Csak a hosszú tengeri ut ne volna előtte. De az borzasztó, mikor egy álló hónapig ugyszólván fogoly az ember.

- Alig hiszem, - szólalt meg a harmadik nő, hogy az ut oly sokáig tartana, ha a »Karolinán« utaztok, melyet utrakészen látsz itt a kikötőben.

- Én bizonyosan tudom kedvesem, hogy nem tart addig, - felelt ismét a legidősebb urnő, a középsőhöz fordulva. - Boldogult jó férjem, Lakey tengernagy is megtette ez utat és nem tartott neki tovább három hétnél. Az igaz, hogy gyorsan haladtak, mert a király ellenségeit üldözték.

- Hiszen ha a viharok és az áramlatok nem volnának, - felelt Gertrud, - akkor most már egészen átadnám magamat annak az örömmek, hogy jó atyámat viszontláthatom!

Wyllysné, ki a fiatal hölgynek nevelőnője volt, így szólt hozzá vigasztaló hangon:

- Nem szabad ily gyengének lenni, kedves Gertrud. Ha ezek a veszélyek mind bekövetkeznének, ugy nem tennék meg ez utat naponta oly sokan. Neked pedig, mint a hirneves Grayson tábornok leányának, már épen bátrabbnak kellene lenned.

- Wyllysnének igaza van, - felelt a harmadik hölgy, ki maga még soha sem tett nagyobb tengeri utat. - Szebb látványt képzelni sem lehet, mint midőn egy hatalmas hajó orra átszeli a tengert s fényes kigyózó vonalat hagy maga után.

Ezek voltak az utolsó szavak, melyeket az elrejtőzöttek még kivehettek, de ez is elég volt nekik. Mindketten más és más gondolatokkal eltelve néztek a távozók után s ugy látszott, hogy a hölgyek különösen az ifjura nagy benyomást tettek.

Midőn az urhölgyek már elég messze voltak, a zöldruhás idegen így szólítá meg az ifjut:

- Nincsenek önöknél, tengerészeknél, oly jelszavak, melyekről egymást felismerik? Nekem ugy tetszik, mintha egyszer azt hallottam volna, hogy ilyen jelszó az is: »a hajóval a hullámokat szelni.«

Wilder e szókra merően nézett az idegen szemébe s e közben így gondolkozott:

- Ugy látszik, ez nem olyan járatlan a mi dolgainkban, mint amilyennek mutatja magát. Aztán társához fordulva, kissé ingerült hangon kérde:

- Miért kérdi ön ezt?

- Hidegvér, fiatal barátom! Ön alkalmazást keres. Ne feledje, hogy e szók: »Átszelni a tenger hullámain.« kulcs gyanánt szolgálhat önnek s e kulcs megnyitja ön előtt a newporti kikötő legszebb hajóját. Isten önnel! - A zöldruhás idegen különös nyomatékkal mondá e szavakat, azután pedig gyorsan lemászott a hágcsón s azt ellökve, gyors léptekkel sietett tova.

- Mit jelentsen ez? - kiáltott Wilder. Mielőtt azonban magához térhetett volna, az idegen már eltűnt. Szolgái ekkorra már odasiettek s így Wilder ezek segélyével lejutott a földre.

Az egész idő alatt az a gondolat foglalkoztatta, hogy e rejtélyes idegen valószínűleg nem más, mint az ugynevezett «tenger réme». Az a híres tengeri rablófőnök, ki társaival együtt az egész oceán réme. Három hónappal ezelőtt épen azon megbízást nyerte Wilder, hogy Fid és Scipio segélyével kutassa fel s fogja el a veszélyes kalózkapitányt. Minthogy a városban egész nap hiába keresték a tengeri rablót, Wilder estefelé kísérelővel együtt a kikötőbe ment s ott csakhamar bebocsáttatást nyert a hajóra. A fedélzeten aztán szentől-szembe állt a zöldruhás idegennel s ez most már nem is titkolta kilétét tovább, hanem felismertette magát az ifjuval, elmondva, hogy ő csakugyan a kalózcsoport rettegett főnöke, az ugynevezett «tenger réme».

Wildernek csakhamar sikerült a rablóval úgy egyezni meg, hogy ez első tisztjévé nevezte ki, Richardot és Scipiot pedig szintén szolgálatába fogadta. Első feladata az volt, hogy vegye át a »Karolina« nevű hajó parancsnokságát, mert ennek kapitánya megbetegedett, azután pedig játszsza az egész hajót a rablófőnök kezére. A hajó, melyen Gertrud is utazott, Wyllysnével és a néger rabnővel, néhány nap múlva csakugyan elindult Newportból. A nyílt tengeren azonban borzasztó vihar keletkezett, mely két álló napig dühöngött s nemcsak a hajóban okozott nagy károkat, hanem az első tisztnek s több matrónak életébe is került. A harmadik éjjel csillapodni kezdett a szél s ekkor Wilder is le akart nyugodni kissé a nagy fáradságok után. Hogy ezt tehesse, a második tisztre bízta a parancsnokolást, csakhogy ez megbízhatatlan s ezenfelül rossz indulatu ember volt.

Wilder szobájába térve, csakhamar mély álomba merült s anyjáról álmodott, kit nem is ismert soha, de kiről maga sem tudta, hogy miért, azt hitte, hogy olyan lehetett, mint Wyllysné asszony.

De a Wildert helyettesítő tiszt ezalatt ugyancsak rosszul teljesíté kötelességét. Midőn észre vette, hogy a hajó léket kapott s viz szívárog be rajta, akkor az lett volna kötelessége, hogy kellő számú tengerészt azonnal a szivattyukhoz állítson.

De a gonosz lelkű ember e helyett összehívatta a legénységet s ezek előtt az ismeretlen kapitányról a legnagyobb megvetéssel nyilatkozott, azután pedig azt tette hozzá, hogy a hajó legfeljebb néhány óráig maradhat csak a víz felett. Ezért azt mondta, hogy legjobb lenne, ha a mentőcsónakokon mindnyájan elhagynák a hajót s elmenekülnének a szárazföldre, mely mindössze néhány mértföldnyire lehet innen.

A legénység elég aljas volt e gaz tervre vállalkozni s ezért azonnal leeresztették a csónakokat, és ellátva azokat a szükséges élelmi szerekkel, azonnal utnak is indították. Holmiját mindenki magával vitte s a hölgyeket is felszólították a hajó elhagyására.

Wyllysné azonban önkénytelenül arra gondolt, hogy Wildert föl kellene kelteni s értesíteni a történetekről.

Csakugyan így is történt s midőn Wilder ezt hallotta, rémülten rohant fel a fedélzetre.

- Mi történik itt? - kiáltott a tengerészekre mennydörgő hangon.
- El akarjuk hagyni a hajót, mielőtt menthetetlenül elvesznénk - volt az egyhangú felelet.
- Tehát lázadás, aljas, gyáva lázadás? - kiáltá Wilder.
- Meneküljünk! Kötozzétek meg a gonosztevőt! - kiáltá a kormányos durva hangon.

Erre azonnal odaugrott néhány tengerész Wilderhez, hogy megkötözzék.

- Vissza! - kiáltott ez törét kirántva. - Menjetek, amerre akartok, de senki se merészelje kezét reám emelni!

Most számot vetett a körülményekkel s látta, hogy ha a békét újból kockáztatni nem akarja, úgy kénytelen lesz nyugodtan nézni, hogyan hagyják el a tengerészek a hajót egyenként.

A hölgyek azonban nem követték a tengerészeket, hanem a kapitányra bízták magukat. Csakhogy nemsokára ez is kénytelen volt a hajót elhagyni, s ekkor a hölgyekkel együtt egy dereglyébe szállott be, melyet még a hajó fedélzetén sikerült volt fölfedezniük.

Itt két napot s két éjet töltöttek, midőn végre a harmadik nap reggelén vitorla tünt fel a láthatáron. Csakhamar egy ágyu dördülése üt meg füleiket s mikor a hajón lévők a csónakot észrevették, azonnal irányt változtattak s feléjük közeledtek. Most már természetesen a csónaknak is arra felé kellett tartania, s amint közelebb értek, Wilder sejtelve valónak bizonyult, mert a hajó csakugyan a «tenger réme» hajója volt. A fedélzeten egy könnyű járású, fürge alakot lehetett látni s ez gyorsan osztogatta a parancsait a tengerészek között. Az olvasó könnyen eltalálhatja, ki volt a parancsnok.

A hajótörötteket most átszállították a dereglyéből s ezt azután, mint használhatatlan eszközt, odadozták martalékul a hullámoknak.

A »Nyil« hajón az új jövevények megérkezése azonnal nevezetes változásokat idézett elő. A kapitány a hölgyeknek saját, fényes berendezésű szobáját adta át. Wildert, akinek a hölgyek megmentéséért köszönettel tartozott, első tisztjévé nevezte ki. Képzeltetni azonban, mennyire meg voltak lepelve a hölgyek, mikor kedvencüket parancsnokolni látták, körülvéve az újból feltalált két hü szolgától, Richard és Scipiótól. De meglepetésük még jobban fokozódott, mikor néhány nap múlva azt is megtudták, hogy a hajó, melyre menekültek, tulajdonképen kalózhajó.

Igy arra is rájöttek, hogy Wilder szintén a rablócsapathoz tartozik, de azért rokonszenvüket ez sem csökkentette. Azt azonban meg kell jegyeznünk, hogy Heidegger a kapitány szintén mindig a legudvariasabb bánásmódot tanúsította a hölgyekkel szemben s tiszteletükre még álarcosbált is rendeztetett a fedélzeten.

A kalózhajó heteken át mindig kikerülte a közeledő hajókat, mert ez időben leginkább hadihajók vitorláztak arrafelé, egyszer azonban ismét felhangzott az őrt álló tengerész kiáltása:

- Vitorla!

A kalózhajón lévők tudták, hogy mostanában egy dusan megrakott kalmárhajót várnak erre felé s azért azonnal hozzáláttak készületeikhez, hogy az ostrom annál nagyobb eredménnyel mehessen végbe.

Mennyire elbámultak azonban, midőn közelebb érve, azt látták, hogy ami velük szembe jő, az egy erős, hatalmas angol hadihajó. E váratlan dolog Wildert, a fiatal tengerésztisztet döbben-tette meg leginkább, mert a közelgő hadihajó éppen a »Delphin« volt, s Wilder előbb ezen volt tiszt.

Más esetben mindenesetre örömmel látta volna a hajó közeledését, de most arra gondolt, hogy mi lesz a hölgyekkel, ha az összeütközés véres kimenetelűvé válik. Azért rávette a kapitányt, kit nemes gondolkozásmódjáért időközben nagyon megszeretett volt, hogy kísértsék meg a békés uton való menekülést e veszedelmes helyzetből. Itt a tiszt azon hadicsellel élt, hogy a «Nyil»-nak a hadihajók jellegét kölcsönözte s így közeledtek aztán a «Delphin» felé. Ez nemsokára oly közel jött, hogy a kölcsönös jeladás is megtörténhetett s akkor aztán a »Nyil« kapitánya azt mondta, hogy hajója angol hadihajó s a »Nimpha« nevet viseli; saját magát pedig Burton kapitány gyanánt mutatta be. Mikor ezt Bignall, a »Delphin« kapitánya hallotta, arra kérte Burtont, kit egy ifjúkori barátja fiának tartott, hogy jöjjön át az ő hajójára. Ott aztán megtudta a »vörös rabló«, hogy az, aki most az ő hajóján szolgál tiszt gyanánt, előbb a »Delphin« tisztje volt, hogy Arche Henriknek hívják s hogy mind ez, mind a Delphin kapitánya a »vörös rabló« elfogását tervezik. Midőn ez a látogatás végeztével ismét visszatért hajójára, azonnal maga elé hívatta a tisztet, leálcazta, szemére lobbantotta, hogy kém s kijelentette, hogy fel fogja akasztatni.

Wyllysné azonban annyira kérte a hajó kapitányát, hogy ez végre mégis megkegyelmezett a tisztnek s megengedte nekik, hogy a hölgyekkel együtt visszatérjen a «Delphin»-re. Mikor a tiszt a Delphin fedélzetére érkezett, azonnal elmondta a bámuló Bignall kapitánynak, hogy aki most nála tisztelgett, az senki más, mint a »vörös rabló.« Egyszersmind azonban igyekezett a kapitányt megnyugtatni s arra kérte, engedné meg neki, hogy maga mehessen át a másik hajóra a kapitánnyal a kiegyezés feltételeit tudatni.

A parancsnokkal egyedül maradván aztán a tiszt a következőket mondá: - «Azon hajó kapitányától, mely felséges urunk és királyunk, II. György engedelmével vitorlázik itt, parancsom van önnek a következőket elmondani s a választást az ön érett megfontolására bizni. Azon feltétel alatt, ha ön e járművet egész felszerelésével együtt neki hiány nélkül átadja, ugy kapitányom megelégszik csupán önnel s még tíz emberével, a legénység többi részének pedig megengedi, hogy szétoszoljanak s aztán becsületesebb pályát válasszanak maguknak. Ami pedig önt illeti, erre nézve szavát adja, hogy ön kegyelmet kap, ha ön viszont arra kötelezi magát, hogy a tengert elhagyja s örökre lemond arról, hogy magát angolnak nevezze.

- Az utóbbit már régen megtettem, - válaszolt erre Heidegger - mert nekem meggyőződés az, hogy Anglia joggal uralkodik hazám fölött. Én szabad amerikai vagyok s örömmel üdvözlöm azt a napot, midőn Amerikában mindenki így fog szólni. Mi más okot tud még nekem mondani, melynél fogva engem rábírnak, hogy életpályámat megváltoztassam?

- Ha tudná, fiatal barátom, - mondta a békekövetnek a kalóz-kapitány - milyen szívesen elfogadnám az ön feltételeit! De lássa, ha nem akarom, hogy becsületemen csorba essék, vagy hogy embereim feldühödve összetépjenek, ugy mégis kénytelen vagyok az ön ajánlatát visszautasítani. Higyje el, hogy magam is megelégettem már a rablóéletet, de vissza még sem léphetek. Győzni fogok vagy meghalok a harcban s nem tudom, nem ezt óhajtanám-e leginkább.

Midőn Wilder a kapitány válaszát hallotta, ismét visszatért a hajóra. De alig érkezett vissza kapitányához, midőn a »Nyil« fedélzetén a fehér zászlót egy vérpirossal cserélték fel s erre aztán azonnal megindult a puskaropogás, pusztulást és halált terjesztve mindenfelé. A hajók ezalatt már oly közel jutottak egymáshoz, hogy alig történt csak egy lövés is hiába, végre pedig annyira egymás mellett álltak, hogy ekkor már ember ember ellen küzdött. Bignall kapitány sokáig előnyben volt s már-már méltán hihette azt, hogy ellenfele le van győzve, midőn egyszerre mintegy 50 mord tekintetű ember, kardokkal s csatabárdokkal felfegyverkezve rohant a fedélzetre, gyors támadást intézve az öreg kapitány s ennek tisztjei ellen. Bignall ugy küzdött, mint egy valódi hős, de végre is egyedül volt s így rövid küzdelem után holtan rogyott a fedélzetre. A másik pillanatban már tisztán lehetett hallani a rabló mély, érces hangját. Wilder, ki a kapitány halála után a parancsnokságot azonnal átvette volt, ugy küzdött

kis csapata élén, mint egy sebzett oroszlán, Richard és a fekete Scipio pedig méltók voltak parancsnokukhoz. A Delphin fedélzetén óriási volt a pusztulás, míg a rablók csapata egyre nagyobbodott, mintha csak a föld alól nőttek volna ki. Wilder maga ugyyszólván csak csoda által menekült meg a halál elől. Mikor ugyanis egy rabló már éppen halántékon akarta sujtani baltájával, akkor egyszerre felhangzott a parancsnok szava:

- Megálljatok! Aki egyet mozdul, az nekem is ellenségem. Munkánk be van végezve!

Wilder körülnézett s mindenféle iszonyu pusztulást látott maga körül.

- Heidegger kapitány, - szólalt meg ekkor a fiatal tiszt - a szerencse a mai napon az ön részén volt; így nekem nem marad más hátra, mint kegyelmet kérni öntől az életben maradtak számára.

- A kegyelmet megadni vagy megtagadni törvényeink szerint a legénységen áll - válaszoló Heidegger. - Mit határoztok? - kérde hosszabb szünet után, a legénységhez fordulva.

- Halál az árulókra! - volt most a felzudult tömeg felelete.

Most már hiába volt Willysnének, Gertrud kisasszonynak s az öreg lelkésznek minden könyör-gése.

- Először ezt a feketét! - kiáltá a »Nyil« durvalelkü kormányosa s e pillanatban már meg is ragadták a szegény megsebesült Scipiót s nyakába vetették a hurkot.

- Mister Fid... levenni a kötelet - hörgé a szegény néger.

- Jó, jó! - felelt Fid, de Scipio a másik pillanatban már kilehelte lelkét.

- A tengerbe a holttesttel! - kiáltá egy durva hang.

De e pillanatban Fid is közbe mennydörgött:

- Féltre! - s ezzel holt barátja holttestéhez lépve, leoldott annak herculesi erejü karjáról egy fényes karikát. - Elhatároztuk, hogy ezt az arany ékszert a templomnak hagyjuk, hogy halálunk esetére lelkünk üdvéért imádkozzanak! - mondá most Fid s ezzel a lelkészhez lépve, alázatosan nyújtott át neki egy kutyaörvöt, mely azonban nem volt igazán aranyból.

- Rajta! - hangzék a kormányos szava újból s már Fidnek is majdnem a nyakán volt a kötél, midőn a lelkész ezt olvasta le a nyakörvről: «Neptun. Wyllys Pál tengernagy tulajdona».

Midőn Wyllysné e szavakat hallá, hangosan felsikoltott:

- Hogy jutott ez a néger az örvhöz? - kiáltá majdnem magánkivül. - Hisz ezt a mi hü kutyánk, Neptun viselte, melyet ugyanakkor hoztak a hajóra, midőn egyetlen gyermekemet utánam hozták Newportba!

- Engedjék Fidet beszélni, - fordult az urnő a nyugodtan ott álló rablóvezérhez. - Mert lássák, - mondá lázas gyorsasággal - annak idején Newportban jártam, hogy meglátogassam atyámat, ki akkor halálos betegen feküdt. Ekkor azonban háboru ütött ki s férjem, a hirneves Wyllys Pál tengernagy volt megbizva azzal, hogy a parancsnokságot átvegye. Gyermekemet azonban egy dajka kíséretében kutyánkkal együtt utánam küldte. Rövid idő mulva aztán két borzasztó hirt hallottam egyszerre, ugyanis azt, hogy férjem a csatában esett el, gyermekem pedig szintén meghalt, mert a hajó, melyen utánam kellett volna jönnie, elsülyedt. S most itt van szegény kutyánk nyakörve, melyet úgy látszik ez a néger talált meg. Óh kérem, uram, hagyja ön Fidet beszélni, hadd mondjon el ez esetről mindent, amit tud.

Fid ezalatt már kiszabadította magát a hurokból s aztán így kezdé:

- Az örvöt csakugyan az a kutya viselte, mely a néger asszony és a kis gyermek kíséretében volt a hajón. Mindhármát egy elhagyott, sőt egészen megrongált hajón találtuk s azért csolnakunkba vettük. A dajka még aznap meghalt, a kutya pedig a legnagyobb éhínségben eleségül szolgált a gyermeknek. S nézzétek, az a gyermek most ott áll s nem más, mint a bátor Arche Henrik.

Wyllysné e szavakat hallva, hangos kiáltással futott a derék tengerésztszhez s zokogva borult annak nyakába. Azután pedig a rablóvezérhez fordult s térdre esve így szólt hozzá és embereihez:

- Uraim, egy anya könyörög önök előtt a porban s kegyelmet kér feltalált gyermeke számára!

Midőn e szavak elhangzottak, mély csend volt az egész hajón. A vad rablók határozatlanul néztek egymásra s még az ő szilaj arcukon is tükröződött némi részvét. Mindazáltal talán mégis a boszu győzött volna, ha nem lép a rablók elé valaki, kinek szava sohasem maradt teljesítetlenül.

Midőn a kapitány előlépett, büszke kézmozdulattal intett embereinek s aztán így szólalt meg:

- Oszoljatok szét! Tudjátok, mennyire szeretem az igazságot. Határozatomat holnap tudjátok meg!

Az éj folyamán mindkét hajón szorgalmasan folyt a munka s mire hajnalodott, addigra a lefolyt küzdelemnek minden nyoma el volt már távolítva a hajóról s reggel a »Nyil« és a »Delphin« békésen eveztek a part felé.

Reggeli kilenc óra lehetett, mikor Heidegger kapitány a legénységet összegyűjtve, így szólt hozzájuk:

- A közös sors évek óta füz már össze bennünket. Régóta engedelmeskedünk már ugyanazon törvényeknek. Azt hiszem, igazságtalansággal soha sem vádolhattatok s örömben, bánatban mindig hiven osztoztam veletek. De együttlétünk egészen önkéntes volt, ma azonban már véget ért az eddigi viszony. Hűségi fogadalmatokat ezennel visszaadom! Haragusztok? Zugóldtok? Nyugodjatok meg! Nem akarom, hogy okotok legyen szemrehányást tenni s azért minden kincsemet szétosztom közöttetek. Lássátok, - folytatá, mialatt gyorsan levonta a vészszinü zászlót, a tenger rémét s egyszersmind az eddig elrejtett arannyal telt zsákokra mutatott - mindez az enyém volt, most pedig a tietek, osztozhattok rajta. S mindezt nem kívánok mást, minthogy e foglyokat szabadon bocsássátok, a hajó ugyanis az enyém! Éljetek boldogul!

E váratlan szavakat néma csend követte. A rablók már hajlandók voltak a zsákmányolásra, de a kapitány nagyon jól tudta, mit akar. A »Nyil« közelében ott horgonyzott a »Delphin«, melynek fedélzetén ott állott az egész legénység harcra készen. A segélyül hívott hajó gyorsan közeledett s így nem volt választás. A rablók mind siettek, hogy amijük volt, azt megmenthesék. Midőn mind odaát voltak, akkor az aranyat is utánuk küldték. Most Heidegger odafordult Wilderhez, ennek anyjához s a többiekhez.

- Most pedig nekünk is válnunk kell. Ápoljátok szegény sebesültjeimet! Ha ön asszonyom - folytatá a tengernagy özvegyéhez fordulva - fiáért imádkozik, úgy arra kérem, ne feledkezzék meg egy emberről, ki szintén az ön imájáért könyörög. Most pedig menjenek önök át a Delphinre s evezzenek békén tovább.

Wilder, vagyis jobban mondva Wyllys kapitány, mivel Bignall halála által a parancsnokság is reá szállott, azonnal hazája legközelebbi kikötője felé evezett. Tekintete azonban folyton a mozdulatlanul álló »Nyil«-ra volt szögezve. A »Delphin« már a part felé közeledett, midőn a szabad tengeren egy tüzsugár villant fel s ezt néhány pillanat múlva az a megdöbbenően szép látvány követte, melyet egy lángban álló hajó nyújt. Egyszerre egy robbanás, egy sötét füstfelhő s aztán a »tenger réme« hajója mindörökre eltűnt a föld színéről.

Mexico meghódítója.

- Campe J. H. történeti elbeszélése. -

ELSŐ FEJEZET. Cortez küldetése.

A tizenötödik század végén az európaiak Amerikából csak a nagy Antillák vidékét s Florida félszigetét ismerték. A tulajdonképeni amerikai szárazföldről pedig egyáltalán semmi tudomásuk nem volt.

De mégis sejtették, hogy azon irányban nagy kiterjedésű szárazföldnek kell léteznie s ezért Cubából és Jamaicából [...] * lovagok és tengerészek azon célból, hogy ez ismeretlen világot kikutassák.

Ez időben Velasquez (mondd Velaszkéz) volt Cuba helytartója. Azok közé tartozott, kik oly babérok után vágyódtak, minőket Columbus Kristóf, a nagy felfedező szerzett magának, de a helytartó azért mégis jobbnak látta e babért mások által szereztetni meg.

Egy merész lovag, Grijalva, szintén utra kelt négy hajóval nagybátyjának, Velasqueznek megbízása folytán s Mexico partján kötött ki. Megismerve az országot, nem győzte dicsérni ennek szépségét, gazdagságát, lakosainak műveltségét s egész életmódját. Az önző Velasqueznek sem kellett több; amint e híreket hallotta, első gondolata is az volt, hogyan kerithetné hatalmába az annyira magasztalt országot. De minthogy öccsében nem bizott eléggé, mást keresett céljai eszközeül; még pedig olyant, kit elég ügyesnek, elővigyázónak s bátornak ismert ugyan, de kiről egyszersmind azt hitte, hogy nem nagyravágyó s így nem is törekszik majd hódító gyanánt lépni fel. E férfit Cortez Ferdinand volt.

Cortez Ferdinand 1485-ben született, Spanyolországnak Medellin nevű városában. Atyja, ki előkelő nemes ember volt, azt kívánta, hogy fia a salamancai egyetemen a jogot tanulja; csak hogy e pálya a heves, kalandvágyó ifjura semmi vonzóerőt sem gyakorolt és sokkal több kedvet mutatott ahhoz, hogy a kardot forgassa, mint a könyveket. E vágy végre annyira erőt vett rajta, hogy husz éves korában elhagyta hazáját s Haitiba vándorolt ki, azt remélve, hogy ott megtalálja a teret működéséhez.

S csakugyan, rövid idő alatt oly nélkülözhetetlenné tudta magát tenni, hogy a kormányzó az egyik gyarmat bírójává nevezte ki. De Cortez nagy hatáskör után vágyódott. Velasquezzal Cuba szigetére ment s itt oly szerencsével harcolt, hogy a seregben »a vitéz« néven vált ismeretessé. A harc végeztével Cortez letelepedett s meg is házasodott San Jagoban, hol nemsokára a város bírójává nevezték ki.

De a nyugalmas élet nem tartott soká. Velasquez rövid idő múlva ismét egy hajóhadat szerelt fel, hogy egy új aranyország meghódítására kiküldje s figyelme most Cortezre irányult, kit alkalmasnak talált arra, hogy a hajóhad parancsnokává tegye. Cortez természetesen örömmel fogadta el a megbízást, de ami a legénység kiválogatását s a hajók felszerelését illeti, ebben annyi tapasztaltságot és egyszersmind annyi függetlenséget árult el, hogy Velasquezt ugyszólván aggodalomba ejtette.

* Szöveghiány! (az elektronikus változat szerk.)

- Ha Cortez már most is ily keveset törődik szavammal - gondolá a helytartó - s ha már most is alig tekint urának, ugyan mit fog tenni akkor, ha majd valami hatalmas birodalmat fedez fel s azt el is foglalja? Jobb lesz, ha visszaveszem tőle a parancsnokságot s e hatalommal oly valakit ruházok fel, ki jobban fog reám hallgatni!

Cortez figyelmét nem kerülte ki a kormányzó szándéka, de tervei minden eshetőségre készen voltak.

Egy reggel az a hír terjedt el, hogy Cortez már felszedette a horgonyt s utra is kelt hajóhadával, de úgy, hogy Velasqueztól bucsut sem vett. A szigetnek egy távolabbi pontján azonban Cortez újra kikötött, hogy folytassa a hajóknak félbenmaradt felszerelését s hogy minden szükségessel ellássa magát. Cortezt ez alkalommal csak katonáinak odaadó hűsége, és ragaszkodása mentette meg Velasqueztól, kinek dühe nem ismert határt.

1519. február 12-én Cortez újra megindult s a mexicói öböl hullámain át most már egyenesen az ismeretlen ország felé tartott. Időközben hajói számát már tizenegyre emelte, de ezek között voltak természetesen oly kicsinyek is, melyeket csupán az élelmi szerek szállítására lehetett használni.

S a vakmerő Cortez el mert indulni ily csekély haderővel, hogy meghódítson egy oly birodalmat, melynek milliók kelhettek védelmére! Ezért a bátorságáért és vakmerőségéért nevezték el: az indiánok rémének.

Tabaskoban nagy városokra letek, jó rendben tartott utakra s termékeny földre, mely kitűnően volt művelve s leghasznosabb növényeket termette. De amily kellemesen lepték meg a fölfedezőket az ily látványok, ép oly borzalmat keltett bennük az országban folytatott bálványimádás. - Fekete gránit oszlopokon visszataszító rutságu alakok állottak s e félig állati, félig emberi alaku szörnyeknek mesés számú emberáldozatot hoztak a pompás templomokban.

A tabaskói benszülöttek harcias törzs voltak s eleinte elkeseredetten küzdöttek a betolakodók ellen, úgy hogy csakhamar heves összeütközésre került a dolog, melyben 80 indián s néhány spanyol el is vesztette életét. De Cortez itt meglepő jelét adta ügyességének s a legegyszerűbb módon meg tudta nyerni azon sziveket, melyek kevéssel azelőtt a leglángolóbb gyűlölettel voltak eltelve iránta.

Két elfogott törzsfőnököt ugyanis maga elé hozatott. Képzhetni, mily félelem tölté el a foglyok lelkét, kik időközben úgy is megtanulták a spanyolok hatalmát rettegni. De mily nagy volt bámulatuk, midőn Cortez nemcsak szabadságukat adta vissza, hanem meg is ajándékozta őket európai csecsebecsékkal. E nap ugyszólván fordulópontot képezett Cortez pályáján, mert ez egy tettével egészen megszerezte a benszülöttek bizalmát s a törzsfők egymásután siettek hódolatukat Corteznek bemutatni. Az előbbi ellenségek most kölcsönösen biztosították egymást a békéről s ígéreteiket ajándékokkal erősítették meg, miáltal mindkét fél sokat nyert. Többek között az egyik kacika (törzsfő) husz indián leányt küldött Cortezhez, kik igen jóízű kenyeret tudtak sütni kukoricalisztből s ez természetesen nagy jótétemény volt Cortez egész táborára nézve. A leányok egyike, Marina, egy indián főember leánya volt, kit gyermekkorában raboltak volt el szülőitől s később eladták a kacikának, Tabaskoban. Marinát a természet nemcsak kiváló szépséggel, de rendkívüli szellemi tehetséggel is megáldotta s minthogy a leány rövid idő alatt megtanult spanyolul, igen jó segítségére volt a vezérnek a mexicóiakkal való érintkezésben.

Az indiánokat semmi sem lepte meg annyira, mint mikor a lovakat látták. Mikor a kacika népének legelőkelőbbjeivel Corteznél volt, meghallotta a lovak nyerítését. A szokatlan hang oly rettegéssel töltötte el őket, hogy aggódva kérdék, mi bajuk ezeknek a félelmes teremtményeknek, melyeket nem is mertek az állatok közé számítani. A spanyolok erre azt felelték, hogy a lovak azért haraguszna, mert a spanyolok nem elég keményen büntették a törzs-

főnököt és népét a spanyolokkal való dacolásáért. Midőn az indiánok ezt hallották, mindent megtettek, hogy a félelmes lényeket kiengeszteljék. Szőnyegeket hoztak a lovaknak nyugvóhelyül, eleség gyanánt pedig nagymennyiségű szárnyast. Azután alázatosan bocsánatot kértek a lovaktól s ünnepélyes ígéretet tettek, hogy sohasem fogják őket többé hasonló hibával megharagítani.

MÁSODIK FEJEZET.

Cortez találkozása Mexico császárával.

Az indiánok szavaiból nemsokára azt is megtudta Cortez, hogy mind e törzsek egy hatalmas uralkodónak vannak alárendelve, kit Montezumának neveznek. Elmondták továbbá, hogy ez Tabaskotól mintegy husz napi járó földre egy pompás, népes városban él, alattvalói azonban nem igen szeretik. Cortezt a benszülöttek mindenütt »a nap fia« gyanánt üdvözölték, mint ki keletről jött s egyenesen azért, hogy helyzetükön javítson. A spanyolok természetesen a leg-rövidebb idő alatt kikérdezték a benszülötteket afelől, hogy van-e arany e tartományban. Azt a választ nyerték, hogy Mexico, Montezuma legfőbb birodalma dús gazdagon termi a fényes ércet.

A kincsvágyó, kapzsi spanyoloknak sem kellett több. Amint ezt hallották, késelem nélkül folytatták utjokat, előbb hajón hatolva előre egészen addig, hol most Vera-Cruz fekszik, majd ideérve, ismét szárazföldön folytatják utjokat.

Ezalatt azonban Montezuma - ki futárjai révén mindent tudott, ami csak birodalmában történt - szintén értesült az idegenek megérkezése felől. Nem késett tehát s követeket küldött Cortezhez, kik a Montezuma által neki szánt gazdag ajándékokat átadva, kérdést intéztek a hódítóhoz, hogy mily szándékkal lépett e birodalom földjére? Cortez azt válaszolta, hogy őt egy hatalmas, nagy uralkodó küldte, ki az Oceánon túl lakik s ki egy fontos ügyet szeretne elintézni Montezumával.

Mialatt a követek a hódítóval beszéltek, a spanyolok azt vették észre, hogy a mexicioiak közül többen az idegenek fegyvereit, lovait s hajóit igyekeznek egy darab katonra lerajzolni. Nem állhatták meg, hogy meg ne kérdezzék, mi célból teszik ezt, mire ezek azt felelték, hogy hazatérve mindezt megmutatják s megmagyarázzák a császárnak. Corteznek most az jutott eszébe, hogy jó volna az indiánoknak az európaiak hatalmáról s ügyességéről némi fogalmat nyújtani s ezért parancsot adott egész csapatának, hogy fegyverkezzenek fel s rendezzenek hadgyakorlatot a benszülöttek előtt.

A dolog nem téveszté el hatását s az indiánok megdöbbenve nézték végig az ütközet borzalmasan szép látványát, s hazatérve oly híreket vittek Montezumának, melyek ezt komoly aggodalomba ejtették. Sokáig tünődött, mily álláspontot foglaljon el az idegenekkel szemben, de végre is arra határozta magát, hogy jobb lesz, ha nem keveredik velük harcba, hanem ajándékokkal igyekszik őket fővárosától távoltartani.

Mintegy tiz nap múlva újból megjelentek Montezuma követei Corteznél, még pedig ezuttal száz rabszolga élén, kik mindannyian művészi becsű drágaságokkal voltak megrakva.

A kincsvágyó spanyolok megdöbbenve, de egyszersmind a legnagyobb gyönyörűséggel legettették szemeiket e kincsek halmazán, mely oly gazdagságról tanuskodott, mi legmerészebb vágyaikat is felülmulta. Voltak ott gyapotszövetek, melyek finomságra és fényre a selyemmel versenyeztek, voltak továbbá állatok és növények tarka tollakból készítve, de oly művészettel, hogy mindenki festménynek nézte; az ékszerek pedig mind tömör aranyból voltak s szinte elvakították csillogásukkal a szemlélőt. De mindezt felülmulta fényben két kocsikerék nagy-

ságu korong, szintén szinaranyból, melyek a napot és a holdat ábrázolták. Ugy látszott, mintha a mexicóiaknak nem is lett volna más szándékuk, mint a spanyolok kincsszomját még jobban fokozni, mert a fentebb felsorolt drágaságokon kívül több ládát hoztak tele drágakövel, gyönggyel és arannyal, amit mind hazájuk aranybányáiból s folyamaiból nyertek.

Cortez nagy hálával vette át e kincseket a követektől, kiket fejedelmi uruk kedvéért kitüntető szíves fogadott. De ekkor a követek is elmondták küldetésük valódi célját s e szókat intézték a hódítókhoz:

- Urunk és királyunk örömmel hallotta, hogy benneteket egy hatalmas uralkodó küldött ide az Óceán másik partjáról. Barátsága jeléül itt küld neki néhány csekélységet. De azt izeni, hogy a fővárosba vezető út hosszú és veszélyes, miért is arra kér, álljatok el azon tervtől, hogy meglátogassátok s inkább hagyjátok el Mexicot.

- Uram pedig azért küldött ide, - válaszolt udvariasan Cortez - hogy nagy és fenséges császároknak személyesen adjam át az ő szíves üdvözlését s jó kívánatait; s biztosítalak, hogy soha sem lenne bátorságom dicső uralkodónk színe elé kerülni, ha el nem érném azt a nagy célt, melynek kedvéért kétezer mérföld hosszú tengeri utat tettem.

Képzeltetni, mennyire meglepte e válasz a mexicóiakat, kik valószínűs felségsértésnek tekintettek minden szót, mely uruk parancsának ellentmondott. De viszont az európaiakat is annyira tisztelték, hogy nem merték uruk parancsát ismételni; s így inkább néhány napi határidőt kértek, míg újabb határozat hírére hozhatják Montezumától.

Ebbe Cortez is beleegyezett azon feltétel mellett, hogy a választ a legrövidebb idő alatt tudtára adják.

Tizednapra harmadszor jelentek meg a követek Cortez táborában és most is gazdag ajándékokat hoztak a hódítóknak, de egyszermind azt követelték uruk nevében, hogy a betörők azonnal hagyják el a tartományt, különben 100.000 indus fegyverkeznek fel nyíllal, dárdával, hogy kiűzzék őket Mexicóból.

E merész szavak magát Cortezt is meglepték, embereire pedig éppen leverő hatással voltak. Az elégedetlenek azonnal meg is kezdték alattomos munkájukat s igyekeztek a jövőt a legsötétebb színben tüntetni föl, hogy ezáltal társaikat is futásra bírják.

- Mi lesz belőlünk, ha Montezuma hadai reánk törnek? Ha Cubába visszatérünk s Velasqueznek hírvisszük, hogy mit cselekszik Cortez, még jutalomban is részesülünk, míg itt a halál várhat csak reánk. - E meggyőződés mind erősebb gyökeret vert az emberek lelkében és néhányan titkon egy hajót kerítettek hatalmukba s elhatározták, hogy ennek segítségével visszaszökjenek Cubába. Már az élelmiszereket is a partra hordták, midőn Cortez felfedezte az összeesküvést. Méltó haragjában azonnal elfogatta a cinkosokat s szigorú büntetést szabott rájuk. De azért csakhamar belátta, hogy a lázongás ezzel még nincs kiirtva s hogy új összeesküvéstől lehet tartani. Sokáig gondolkozott, mi módon vegye elejét az ehhez hasonló eseményeknek s végre oly eszme fogalmazott meg agyában, melyhez hasonlót az egész világtörténelem fel nem mutat. Az eszköz, melynek segítségével minden szökési kísérletet meg akart hiúsítani, igen egyszerű volt, de oly veszélyes, hogy a tettnek már csak pusztá gondolata is visszadöbentette volna a kevésbé nagy lelkeket. Cortez ugyanis arra határozta magát, hogy minden hajóját elégeti s ez által lehetetlenné teszi a szökést.

Természetes, hogy e szándékáról senki előtt sem beszélt nyíltan, de bátorsággal és csellel mégis célhoz jutott.

Felszólította ugyanis a hajóácsokat - kiket a szökési kísérletnél a cinkosok bizonyosan megvesztegettek volt - hogy vizsgálják meg a hajókat s aztán adjanak neki pontos tudósítást azok állapotáról.

A hajóácsok véleménye az volt, hogy a járműveket a vihar annyira megrongálta s a furóférgék úgy összerágták, hogy e hajókkal a legrövidebb tengeri útra sem lehet vállalkozni. Cortez e szókra nagy megdöbbenést színel s látszólag igen nehéz szível adott parancsot arra nézve, hogy bontsák szét a hajókat, s aztán az árbocfákat, a vasrészeket, a vitorlákat s a kötélzetet hordják a partra, a pusztá hajóroncsokat pedig sülyesszék a tengerbe, vagy égessék el.

Csupán egy hajót hagytak épségben, mert Corteznek ezzel nagy céljai voltak. Elhatározta ugyanis, hogy e hajót levelekkel s ajándékokkal a királyhoz küldi Spanyolországba, megírva neki mindazt, mit eddig tett s felszólítva azt, hogy tegye őt Velasquezről egészen függetlenné.

Cortez tudta a módját, miként nyerje meg ezt a királytól. Elhatározta, hogy a Montezumától kapott kincseket elküldi neki, hadd lássa a király, mily gazdag ország birtokába helyezi őt Cortez, ha a király hajlandó lesz a hatalmat kezébe adni. De hogy az ország gazdagságáról eléggé vonzó képet adhasson a királynak, arra nézve szükségesnek látta, hogy mindent elküldjön, amit csak kapott. Természetesen így a tiszteknek, a katonáknak s a tengerészeknek le kellett mondaniok az őket megillető részről.

Készségesen le is mondtak róla, hogy ezáltal megvásárolják az engedélyt arra, hogy életüket és vérüket kockára telessék.

Cortez nagy rábeszélő tehetségének megint sikerült e hatszáz emberbe új lelket, új bátorságot önteni s rövid idő múlva mindnyájan azon egy gondolattól voltak áthatva, hogy itt csak két dolog között van választás: vagy meghódítanak egy büszke birodalmat, vagy elvesznek az ellenség kezétől.

HARMADIK FEJEZET. El Mexicoba!

Cortez most már végleg el volt határozva arra nézve, hogy Mexico fővárosát felkeresi s e célból nem is késett a szükséges intézkedéseket megtenni. Most már egész serege 500 gyalogosból, 15 lovasból s 6 matróból állott, mert mintegy ötven harcosát az újonnan megalapított gyarmatban, Vera-Cruzban hagyta volt hátra. Néhány kacika ugyan rendelkezésére bocsátotta egész haderejét Corteznek, de ez megelégedett mintegy 1300 emberből álló csapattal s 1000 tehervívővel.

Amint megindultak a főváros felé vivő úton mindenütt népes helységekre találtak. A nagy fegyelem, melyet tartott, a méltóság, mely a spanyolok minden tettét jellemezte s végre a lovasok, kikről azt hitték, hogy a lovakkal össze vannak nőve, de mindenekfelett néhány jól alkalmazott ágyulövés, - mindez annyira megfélemlítette a különben épen nem gyáva indián-törzseket, hogy tanácsosnak tartották azonnal alávetni magukat a csodálatos idegeneknek, mert azt hitték, hogy ily módon még megmenekülhetnek a veszélytől, ha talán e jövevények az egész mexicói birodalmat romba döntik.

Tlaskala gyarmat volt az, hol Cortez különösen kivívta magának a bennszülöttek rokonszenvét s ezek az által is igyekeztek ragaszkodásukat kimutatni, hogy a spanyolokat bőségesen ellátták élelmiszerekkel; midőn pedig Cortez ismét tovább indult, a bennszülöttek ezrenként csatlakoztak hozzájuk, mivel maguk is ellenséges indulattal viseltettek Montezuma iránt, ki nemrég haddal támadta meg s le is igázta országukat. Mily nagy előny volt ez a spanyolokra nézve! Midőn Tlaskalából megindultak, seregük már sok ezer ember számlált.

Hosszu, fárasztó út után, 1519. november 8-án végre elérkeztek a mexicói fensik legmagasabb pontjára. Itt terült el előttük az a gyönyörű tágas völgy, mely ma is méltán bámulattal s elragadtatással tölti el az utazó lelkét.

A tájnak központját egy nagy kiterjedésű tó képezi, melynek partjain hatalmas tölgy-, fenyő- és cédrus-erdők sötétlenek, közbe-közbe apró falvakkal. Az óriási tó közepén pedig egy sziget terült el, s ez nem volt más, mint maga a pompás, dús, gyönyörű főváros huszezer házával! A házak lapos tetői megannyi virágos kertet képeztek s a hatalmas paloták, óriási templomok, hófehér sugár tornyaikkal messziről fénylettek a nap sugaraiban. - A szokatlan, megkapó szépségű városhoz csak hosszú gátakon és töltéseken lehetett eljutni.

E fény s e gazdagság láttán a spanyolok az első percben zavarodottan álltak meg, azt sem tudva, álom-e amit látnak avagy valóság. Azt hitték, a tündérek birodalmába jutottak, oly szép, oly ragyogó, oly csodás volt itt minden. Megjutalmazva látták magukat minden fárada- lomért, minden szenvedésért, mit eddig kiálltak s már azt hitték, hogy e mérhetetlen kincs mind az övék s mint a köd a nap előtt, úgy oszlott szét e pompa láttára minden aggodalmuk, minden rettegésük.

Kétnapi folytonos ut után végre a tó partjára értek a spanyolok. Épen meg akartak már indulni a gátak felé, midőn egy hatalmas menet közeledését vették észre. Az indus törzsfőnököknek egész hosszú sora indult meg feléjük, kik tiszteletteljes némasággal közeledtek majd s Cortez előtt mélyen meghajolva tovább vonultak. Ruházatuk finom gyapjuszövetből állott, fejkül pedig tollbokrétákat viseltek.

Nemsokára maga Montezuma közeledett. Előtte azonban mintegy kétszáz szolga haladt, fényes, kápráztató öltözékben, tollbokrétákkal diszitve. Pompás ruházatukkal azonban különös ellentétet képezett az, hogy megannyian mezitláb voltak. Páronként közeledtek a legnagyobb csendben s amint a spanyol sereghez értek, azonnal megállapodtak s a nagy töltés két oldalán foglaltak helyet hosszú sorban, hogy helyet adjanak a második, még sokkal pompásabb menetnek, mely mögöttük közeledett. E csoport már csupa előkelő mexicoból állott. A négy legfőbb a közepén haladt, egy arannyal, drágakövel és értékes tollakkal diszitett trónt hozva. Ez emelvényen ült Montezuma. A menet élén pedig három főpap lépdelt, ezek a kezükben tartott aranybotokat koronként ünnepélyesen fölemelték, mely jelre a nép azonnal a földre borult, arcát elfedve, mintegy mutatni akarva ezáltal, mennyire nem méltók arra, hogy a hatalmas uralkodó arcára tekintsenek.

Midőn már meglehetősen közel értek a spanyolokhoz, akkor a menet megállapodék s néhány mexicói drága szőnyeget terített le, nehogy felséges uruk kénytelen legyen a durva port érinteni. Ekkor az uralkodó is leszállt az emelvényről, két kacika vállára támaszkodva s aztán lassan, méltóságos léptekkel haladt a félelmes idegenek felé.

Most Cortez is leszállt lováról s szokott nemes, fesztelen magatartásával odasietve Montezuma elé, mély meghajlással üdvözlé Mexico urát. Ez pedig megcsókolta a saját kezét, miután azt előbb a földhöz érintette volna s így üdvözölte a jövevényt. Hazájában e köszöntés fejezte ki a legnagyobb tiszteletet. E dolog nem is került el a mexicóiak figyelmét, kik ahhoz voltak szokva, hogy gögös uralkodójuk még isteneit is csak egy leereszkedő fejbőlintással szokta üdvözölni.

Montezuma negyven év körüli férfi lehetett, középmagas, inkább szikár alak. Arcszíne valamivel világosabb volt, mint rézbőrű alattvalóié. Alakját szűk, testhez álló gyapotköntös fedte, karjait szabadon hagyva, míg válláról nagy, szintén gyapotszövetből készült köpeny omlott alá s ez egészen el volt borítva arannyal, igazgyönggyel és ékkövel. Nyakán értékes lánc függött, fejét tarka tollakból s aranyból készült korona fedte, míg lábán sima talpat viselt aranyból.

Midőn Cortez átadta ura üdvözlését Montezumának s átnyújtott neki egy tarka, üvegyöngyből készült nyakláncot, melyet eddig páncéljában viselt; - akkor megindult a menet a város felé.

Montezuma egy nagy, kőből épült házat jelölt ki vendégeinek lakóhely gyanánt. Az épület fallal körülkerített udvar közepén terült el. Cortez úgy találta, hogy e hely egészen megfelel céljainak s azonnal hozzálátott a munkához. A kapukhoz őrköt rendelt, az ágyukat elhelyeztette, szóval az egész épületet várszerűen rendezte be. Ezek voltak Cortez első intézkedései, amint csapatjával Montezuma fővárosába érkezett.

NEGYEDIK FEJEZET. **Montezuma elfogatása.**

Cortez és Montezuma egy ideig a legjobb egyetértésben éltek együtt. A fejedelem ugyanis emlékezett népének egy régi mondására, mely szerint őseik valaha keletről jöttek e honba, de vezérek később eltávozott azon ígérettel, hogy ismét vissza fog térni, még pedig azon céllal, hogy az ország törvényeit megjavítsa.

Igy érthetjük meg, mikép történhetett az, hogy Montezuma a legjobb szándékkal volt eltelve az idegenek iránt.

Főemberei között azonban többen voltak, kik sehogy sem tudták jó szemmel nézni az idegének letelepedését s az is megtörtént, hogy egy kacika lefejeztetett egy spanyolt, s fejét aztán elküldte Montezumának, mert meg akarta mutatni, hogy e jövevények is halandók, mint bárki más.

E rémhír Cortezt vakmerő elhatározásra bírta. Tervét mindjárt közölte is tisztjeivel s e terv abban állott, hogy Montezumát akár szép szerivel, akár erőszakkal, de rá kell birni, hogy Cortez várába jöjjön, honnan aztán ki nem bocsátandják mindaddig, míg csak a spanyoloknak minden kívánságát nem teljesítette. Midőn a tisztok e tervet meghallották, minden bátorságuk mellett is megrettentek s bevallották, hogy ha e merész tettet egyáltalán végre lehet hajtani, úgy arra egyedül Cortez higgadt meggondoltsága lesz képes.

Másnap reggel a vezér egész legénységét a várudvarra gyűjtötte, meghagyva nekik, hogy ha szükség lenne rájuk, úgy jöjjenek segítségére. Néhány kisebb csapatot pedig azzal bizott meg, hogy azon az uton foglaljanak állást, mely Montezuma palotájához vezet.

Azon órában, melyben meg szokta volt látogatni Montezumát, Cortez e napon is utnak indult, maga mellé véve ötöt legbátrabb tisztjei közül s felszólítva Marinát, a tolmácsot is, hogy kövesse őket.

Cortezt és kísérőit a legnagyobb tisztelettel fogadták s azonnal bevezették Montezuma terméibe. Néhány udvarias bevezető szó után Cortez azonnal rátért arra, ami a mexikóiak és spanyolok között történt s nagy felháborodással emlékezett meg az egyik kacika hitszegő eljárásáról, ki embereivel a spanyolokat és szövetségeseiket béke idején megtámadta, továbbá egy foglyot embereivel vérszomjuk kielégítésére lefejeztetett s most ennek fejét dicsekedve hordoztatja körül az országban. Cortez mindezek után még azt is hozzátette, hogy a hir magát Montezumát is belevonja ez aljas tettbe, azzal vádolva őt, hogy embereit saját maga biztatta e hitszegésre. Cortez azzal végezte, hogy a történetekért elégtételt akar, mert e tettben nagy sérelmet lát urának, a spanyol királynak személye ellen.

Montezuma e vádra egészen elsápadt s hevesen bizonyította, hogy mindenben ártatlan. Azonnal parancsot adott néhány kengyelfutónak, hogy siessenek a lázadó kacikához s haladéktalanul hozzák Mexikóba.

Cortez kijelenté, hogy Montezuma szavainak tökéletesen hitelt ad, de hogy elkeseredett katonáit kiengesztelje, arra kéri az uralkodót, teljesítse kérésüket s töltsön néhány napot a spanyolok számára kirendelt várban, míg a lázadó kacikát elfogják.

E szavakra Montezuma annyira magánkívül volt meglepetésében és haragjában, hogy egy szót sem tudott felelni. Cortez előadta neki, hogy hiszen ott is saját várában fog lakni s így e kérésben semmi sértő, semmi méltatlan nincs.

Végre a megdöbben uralkodó is magához tért kissé s akkor e szókra fakadt:

- Mexikónak még soha sem volt olyan uralkodója, ki más ember akarata előtt meghajolt volna. Népem pedig soha sem tűrné el azt, hogy királya önmaga adja magát foglyul.

Cortez, ki nem szándékozott erőszakhoz nyulni, minden rábeszélő képességét elővette, hogy Montezumát megnyerje szándékának. Az uralkodó azonban hajthatatlan maradt. A szóvita már majdnem három óra folyásáig tartott, anélkül, hogy valami eredményre jutottak volna. Ekkor egy heves fiatal tiszt így kiáltott fel:

- Mire való e sok szóbeszéd? Ragadjuk meg s ha ellenállásra gondol, döfjük le!

Montezumának észre kellett vennie, hogy e szavak értelme nem lehet valami kedvező, miért is megkérde Marinától, hogy mit mond a lovag. Marina elmondta előtte e szavak értelmét, mire Montezuma ellentállása is megtörött s remegve mondá, hogy tökéletesen megbizik Cortez szavaiban s hajlandó a spanyolokkal menni.

Erre előhozták a hordszéket s a menet megindult, Montezumát vive.

Az egész országban futó tűz gyanánt terjedt el az a hír, hogy Montezumát elfogták, mire a nép nagy csoportokban gyűlt a menet köré. Néhányan jajgattak, mások sirva vetették magukat a földre, a többiek pedig fejüket csóválva néztek a távozók után. Montezuma nem akarta, hogy fogolynak tartsák s azért mosolyogva biztosította alattvalóit, hogy egészen szabadakaratból követi a spanyolokat, mert néhány napot társaságukban akar tölteni. E szavak némileg megnyugtatták Montezuma alattvalóit s a spanyolok minden baj nélkül érkeztek foglyukkal lakóhelyükre.

Montezumának szabadságában állott a legszebb szobákat választani ki lakóhelyül a várban, hol mindenki a legnagyobb tisztelettel közeledett feléje s az is meg volt engedve, hogy előbbi tanácsosai minden akadály nélkül meglátogathassák. Cortez azonban mégis fokként több és több megaláztatásban részesíté az uralkodót.

Néhány nap mulva a vérszomjas kacika, ki Cortez egy emberét lefejeztette volt, megérkezett a fővárosba néhány főemberével. Cortez törvényszéket hívott össze, mely a szerencsétleneket máglyára ítélte, mire az indusok azon reményben, hogy így talán megmenekülnek, azt vallották, hogy a gyilkosságot Montezuma parancsára követték el.

E kijelentés, - lett légyen igaz, vagy koholt - Corteznek nagyon is kapóra jött. Azonnal a fogoly fejedelemhez sietett, kijelentve, hogy e tettért neki is bünhődnie kell. Azután jelt adott, mire néhány katona lépett be, hogy Montezuma kezére rátegyék a megalázó bilincseket. Midőn ez megtörtént, Cortez is elhagyta az uralkodó szobáját s csak akkor tért vissza, midőn a kacikán s emberein az ítélet már végre is volt hajtva. Látszólag mély hódolattal közeledett Cortez a boldogtalan uralkodó felé, kijelentve előtte, hogy az igazságnak elég van téve s így az ő bünhődésének vége. E szavak után sajátkezüleg oldotta le a fejedelem kezéről a bilincseket.

Montezuma mélyen megindult a vezér jószívűségén! Megölelte azt, aki leigázta, s meghatva biztosította Cortezt örök hálájáról.

Igy kerítette hatalmába Cortez lassanként az egész országot. Néhány tisztjét azzal bizta meg, hogy járják be az országot, részint az ország nagyságát s állapotát megtudandó, részint pedig hogy fölkeressék azon helyeket, hol aranyat és ezüstöt lehet találni. Montezumát pedig ezalatt majd egy, majd másféle ürügy alatt rá tudta venni arra, hogy legbátrabb s legderekasabb főembereit megfosztva hivataluktól, ezek helyébe oly gyáva és esztelen embereket helyezzen, kiktől a spanyoloknak semmi okuk sem volt többé félni.

Nemsokára egy újabb furfangos tervet eszelt ki Cortez. Elbeszélései folytán ugyanis Montezuma rendkívül kíváncsi volt arra, hogyan építik az európaiak azokat a hatalmas hajókat. Cortez most elhozatta a hajóroncsokat, melyeket még Vera-Cruzban hátra hagytak volt s azonnal parancsot adott a hajóácsoknak, hogy két kisebb hadihajót, ugynevezett brigantint építsenek. Időközben pontos tudomást szerzett a város körül lévő vizekről, Montezumával azonban el tudta hitetni, hogy az egész hajóépítést egyedül az ő mulattatására gondolta ki.

Néhány nap múlva pedig azt kezdte Cortez a már ugy is eléggé lealázott uralkodó előtt hangoztatni, hogy mind reá, mind birodalmára nagy haszonnal járna, ha magát a spanyol király hűbéresének nyilvánítaná, s évi adó fizetésére kötelezné. A boldogtalan Montezuma lelkiereje ekkor már annyira meg volt törve, hogy némi ingadozás után ebbe is beleegyezett.

Erre azután összehívták az előkelő mexikóiakat s Montezuma ünnepélyesen kijelentette, hogy az istenek akarata szerint egész birodalmával együtt aláveti magát a tengeren túl lakó uralkodónak, mivel közös törzsatyjuk révén ugy is ezt illeti a főhatalom.

Egyszersmind az alkirályokat is felszólította, hogy hódoljanak meg a legfőbb ur előtt s ezentul neki fizessenek adót, ugy, mint azelőtt Montezumának.

Az egybegyültek minden további ellenállás nélkül hűséget esküdtek a spanyol királynak s hódolatuk jeléül roppant kincseket adtak át a jövevényeknek. Az ajándékok értéke 15 millióra rugott, s ez összegből egy ötödrészt a spanyol király, egy ötödrészt a vezér kapott, a többit pedig a katonák között osztották szét.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Cortez diadala Narvaez fölött. Váratlan segély.

Montezuma titokban azon reményt táplálta, hogy rettegett vendégei most már, miután e tenger kincset megkapták, ismét tovább mennek. Cortez meg is hagyta őt e hitben s azt mondta, hogy utazásuk csak azért késik, mert még néhány hajó építése van hátra. Valójában pedig ugy állt a dolog, hogy Cortez segédc csapatok érkezését várta Spanyolországból, hova már kilenc hónappal azelőtt elküldött volt egy hajót levelekkel, fontos tudósításokkal és értékes ajándékokkal.

Egyszer a futárok, kiknek kötelességük volt a császárt mindenről értesíteni, ami az országban történik, egy darab gyapotszövetet hoztak, melyre tizenhatsz hajó s egész csapat fegyveres volt festve. Cortez magán kívül volt örömeiben, midőn ezt látta, mert meg volt róla győződve, hogy ez csak a Spanyolországból érkező segélycsapat lehet.

Nemsokára azonban be kellett látnia, hogy nagyon csalódott. Azon hajót ugyanis, melyet a királyhoz küldött, Velasquez feltartóztatta s Cortez szándékát megtudva, azonnal utnak indított egy hajóhadat. Ez 18 hajóból, 900 gyalog- és 80 lovaskatonából állott. Volt továbbá 80 embere puskával s 150 nyíllal fölfegyverkezve. E haderőhöz még 12 ágyu járult s az egész sereget egy Narvaez nevű tiszt vezette, kinek parancsa volt Velasqueztól arra nézve, hogy Cortezt bilincsbe verve küldjék haza Cuba szigetére, s helyette maga folytassa a hódítást Velasquez nevében.

Cortez először megkísérlette Narvaezt nagy ajándékok árán a maga részére nyerni, csak hogy a fiatal hős sokkal többet álmodozott a Mexikóban szerzendő babérokról, nem hogy hajlandó lett volna a dicsőséget pénzen eladni. Cortez követét fogsággal fenyegette s kijelenté, hogy Cortezt lázadónak s árulónak tartja, ki ellen minden erejéből küzdeni fog. Diját is tüzött ki annak számára, ki Cortezt élve kezeibe adja; így aztán megtörtént a jeladás a háborúra, s most már csak két út volt, győzni vagy meghalni.

Cortez tehát hozzálátott az intézkedésekhez. Egyik legügyesebb tisztjét, Alvaradot, 150 emberrel s az összes ágyukkal a várban hagyta őrség gyanánt, maga pedig megindult egy maroknyi csapattal az érkezők elé, Montezumának azt mondván, hogy barátai fogadására siet. Tlaskalában megkapta a kért segélycsapatot s ekkor aztán megindultak testvéreik ellen, kik most mennyi ellenség gyanánt közeledtek.

Szerencsére Narvaez nem volt elég eszélyes és sem katonái, sem a bensülöttek körében nem tudott bizalmat kelteni s az előbbieket közvetlenül követték, az utóbbiak pedig mindenféle akadályokat támasztottak. S így midőn Cortez emberei titokban Narvaez táborát bejárva, bőkezűen osztogatták a pénzt a katonák között, ezeknek fele már akkor átpártolt Cortezhez, mielőtt még ütközetre kerülhetett volna a dolog.

De nem csupán a fortélyosság volt az, ami itt győzött. Cortez emberei megfeszített erővel haladtak s egyszer csak ott voltak az ellenség mellett, sokkal előbb, semmint ezek csak sejtették volna is.

Egy koromsötét éjjel aztán átgázoltak a folyón, mely még elválasztotta őket az ellenségtől s aztán egy iszonyu, heves ostrommal annyira megzavarták az álmukból felriadt katonákat, hogy ezek azt sem tudhatták, honnan jön az ellenség s voltaképp mekkora csapat az, mely így rajtuk ütött? Néhány pillanat múlva majdnem minden fegyver Cortez hatalmában volt, ki most e fegyvereket Narvaez serege ellen irányozta.

Maga a vezér elvakult bátorsággal, eszeveszetten rohant az ütközetbe, de rövid idő múlva halálosan megsebesítve foglyul esett.

Cortez bocsánatot ígért mindazoknak, kik hozzá csatlakoztak s így még mielőtt a hajnal föltett volna, Cortez fényes győzelmet vívott ki Velasquez serege fölött. A fogoly spanyolokkal a lehető legjobban bánt. Választásukra bizta, hogy mit kívánnak inkább, az ő zászlóalja alatt harcolni, vagy hazatérni Cubába?

A legnagyobb rész az előbbire határozta magát s így Cortez előbbi kis seregéhez egy éjjelen át nyolcszáz és jól fölfegyverzett katonát nyert, ami óriásilag megnövelte hatalmát, bár ez az országhoz képest már úgy is nagy volt.

Narvaez, ki időközben magához tért, a kétségbeeséshez volt közel haragjában és szégyenében. Cortez őt is meglátogatta s igyekezett megnyugtatni és kibékíteni, mire a fogoly vezér így felelt:

- Önnek, sennor Cortez, elég oka van hálát adni a szerencséért jó csillagzatának.
- Igaza van, - viszonzá Cortez büszkén, - de biztosíthatom, hogy e multkori győzelmet a legkisebbek közé számítom, azok között, melyeket e világrészben véghez vittem.

Cortez távoztakor parancsot adott, hogy a vezért a legjobb ápolásban részesítsék, felépülése után pedig tartsák Vera-Cruzban.

Ezen intézkedéseket megtéve, Cortez ismét utban volt a főváros felé, de utközben azt a megdöbbentő hirt hozták kengyelfutói, hogy a bensülöttek fellázadtak a spanyolok ellen. A hódító e hirre fokozott gyorsasággal sietett a lázadás színhelyére, mert az a rémitő gondolat ötlött eszébe, hogy a bensülöttek ezalatt a fővárosba vezető hidakat is lerombolhatták s így

az ut egészen el van zárva. De ehhez a mexikóiak vagy esztelenek, vagy gyávák voltak, s Cortez a hidakat egészen úgy találta, amint távoztakor hagyta volt; még csak katonákat sem talált rajtuk s így minden ellentállás nélkül vonulhatott be a várba.

De milyen más volt a mostani bevonulás, mint Cortez első megjelenése e városban! Most nem jött eléje senki, hogy fogadja; senki, hogy megbámulja vagy örömmel üdvözlje az érkezőket. Az utcák csendesek s kihaltak voltak s a spanyolok lakóhelyéül rendelt vár kapui pedig zárvák.

Az örömujjongás csak akkor hangzék fel, midőn a várbeli őr a vezér jöttét jelezte. E hír újra lelket öntött a katonákba, s midőn Cortez csakugyan levonult a várudvarra, alig akart vége szakadni a kölcsönös üdvözléseknek és ölelkezésnek. Alvarado és vitézei magukon kívül voltak örömben a fölött, hogy oly váratlanul megszabadultak nehéz helyzetükből, míg Cortez és csapata szinte szédült a kettős örömtől, melyet a diadal s most a viszontlátás szerzett nekik s még Montezuma is - ki szavának ura volt s ott maradt a várban, - őszinte örömet mutatott legázolói sikere fölött.

HATODIK FEJEZET.

Montezuma életét veszti. Gyászos éj.

Cortez most tudta csak meg a lázadás okát. Alvarado ugyanis egy nagy ünnep alkalmával pusztá gyanúra több előkelő mexicóit megtámadott s legyilkoltatott. Ezt már az eddig annyira türelmes mexikóiak is megsokalták s ahány fegyverfogható ember csak volt, - számszerint mintegy 60.000, - az mind felkészült s egy esős éjen, körülbelül egy hétre Cortez megérkezése után, megtámadták a várat. Az ostrom eredménye igen fenyegetőnek mutatkozott, mert a támadókban nagy bátorság, sőt vakmerőség párosult a meggondoltság és ravaszsággal. Néhány ostromot ugyan visszavertek a spanyolok, de közülük is igen sokan veszítették életüket, sőt maga Cortez is megsebesült. Mindenütt dult a harc és a halál s ehhez járult még az is, hogy az ostromlónak sikerült egy éléskamrát felgyújtani, minél fogva Cortez kénytelen volt ennek oltására rendelni ki csapatának egy részét.

Ez általános romlás és pusztulás közepette Corteznek azon eszméje támadt, hogy Montezuma segítségét is felhasználja megmentésükre. S csakugyan sikerült is rábeszélnie a fejedelmet, hogy a palota tetején megjelenve, beszédet intézzen népéhez, mert Cortez meg volt győződve, hogy a nép vakon fog reá hallgatni, s ismét helyreáll a béke.

Montezuma erre felöltötte diszruháját, vállára vette kék és fehér sávós köpenyét, melyet mellén csillogó zöld drágakövekből készült értékes lánc tartott össze. Midőn már aranyos saruit is felkötötte s koronáját is homlokára tette volt, akkor kilépett a ház sik, lapos tetejére. Amint a tömeg az uralkodót megpillantotta, a tomboló lárma egy pillanat alatt néma csendnek adott helyet, mire Montezuma így szólalt meg nyugodt hangon:

- Szeretett és hűséges alattvalóim, mi az oka annak, hogy fegyvert fogtok vendégeink ellen? Azt hiszitek, úgy látom, hogy fogoly vagyok s most meg akartok szabadítani. Ámde én nem vagyok rab! Saját akaratomból tartózkodom itt a spanyolok között, kik barátaim. Meg akarom ismerni szokásaikat s erkölcsüket, hogy ezáltal is megmutassam tiszteletemet azon hatalmas uralkodó iránt, ki őket ide küldte volt. De a spanyolok rövid idő múlva már úgy is elhagyják a várost, ne zárjátok el azért az utat, hanem tegyétek le a fegyvert s maradjatok nyugodtan!

E jó szándékkal elmondott szavak azonban tökéletesen eltévesztették hatásukat. A nép között először tompa zugás keletkezett, mely csakhamar lázongó, irtózatossá fokozódott s az elkeseredett nép dühe ily szókból tört ki:

- Gyáva! Rabszolga! Asszony!

Montezuma újra megkísérlé szavát fölemelni s kezével is intett. Hiába! A nyilaknak s köveknek egész zápora omlott a fejedelemre. A spanyolok ugyan azonnal oda siettek, hogy pajzsaikkal megvédelmezzék, de már késő volt minden. Néhány jól irányzott nyíl megsebezte, s egy nagy kő, mely a boldogtalan fejedelmet éppen halántékon találta, eszméletétől is megfosztá s Montezuma ájultan rogyott a tetőzetre.

Midőn a mexikóiak fejedelmüket leesni látták, egyszerre erőt vett rajtuk a megdöbbenés, a rémület és a bűnbánat. Ijedve futottak szerte, mintha attól féltek volna, hogy a villám sújtja le őket e gyilkolás miatt.

Montezuma néhány óra múlva magához tért, de az a gondolat, hogy saját alattvalói követték el e merényletet, csaknem az őrjöngésbe vitte. Dühé annyira ment, hogy végre is le kellett kezét fogni, nehogy elvegye saját életét. Hiába igyekezett őt Cortez megnyugtatni, a fejedelem minden vigasztaló szót visszautasított s haraggal tépte le sebeiről a kötélékeket, hogy ezáltal halálát siertesse. E heves kedélyizgalom s ezenkívül azon makacsság, mellyel minden táplálékot visszautasított, csakugyan siertették a halált, mely harmadnapra be is következett.

HETEDIK FEJEZET.

Mexico meghódítása. Cortez utolsó évei és halála.

A mexicóiak néhány nap múlva új uralkodót választottak, Guatemozint. Ez óriási sereggel várta a hódítókat s így képzelhető, hogy hosszas és véres ütközetek folytak, miközben a spanyolok egy alkalommal ismét kénytelenek voltak meghátrálni. De a harc végre mégis a spanyolok javára dőlt el, mert mit használt a mexicóiak minden halálmegvetése, ha a spanyolok folyton hadicseleikkel álltak ellenük, melyekhez a bennszülöttek egyáltalán nem voltak szokva. Alig néhány rövid óra után meghódították a várost a spanyolok.

A város meghódítását nyomon követte a körülfekvő vidék leigázása s rövid időn az egész tartománynak azon kemény bánásmód jutott osztályrészeül, amelyet már mintegy husz év óta a legelőbb meghódított szigetek lakói voltak kénytelenek elszenvedni.

Cortez most már hatalma tetőpontján állott s új működését azzal kezdte, hogy Mexicot újra felemelje romjaiból. Elhatározta, hogy e város lesz az első Amerika összes városai között s ez csakugyan így is volt egy hosszú ideig. A körülötte fekvő földeket tisztjei és katonái között osztotta fel, de a szegény mexicóiak sorsán nem hogy javítottak volna a spanyolok, hanem oly nehéz bányamunkával terhelték őket, hogy ezek száma szemlátomást fogyott.

Az elgyötört nép több ízben megkísérlé a szolgaságot lerázni, de az ily törekvések lázadásnak lőnek bélyegezve s iszonyu büntetéseket vontak maguk után.

Cortez kezében most már óriási hatalom volt, ámde azért a meghódított birodalom szervezését még sem bízták reá. Odaküldtek ugyanis néhány spanyol tisztviselőt, hogy a koronát megillető jövedelmeket beszédjék, de ezek a kezükbe adott hatalmat jogtalanul terjeszteni kezdték, s még a helytartó fölött is ugyszólván birói fölényt akartak gyakorolni. Cortez viszont nem volt hajlandó ezt tűrni, mi sok surlódásra adott alkalmat. A tisztviselők ezért bevádolták a királynál s annyit panaszkodtak, hogy Mexicoba egymásután érkeztek a követek, hogy Cortezt ítélőszékük elé vonják s felette parancsoljanak. Cortez azonban nagyon büszke volt ahhoz, hogy azon országokban, mely nagy tetteinek színhelye volt, vétkes gyanánt engedjen maga felett itélteni s azért is elhatározta, hogy Spanyolországba utazik s személyesen kéri fel a királyt, tenne ez ügyben igazságot.

Meg is jelent s mindenki szeme tisztelettel s bámulattal irányult azon rendkívüli férfira, kinek tettei és dicsősége elhomályosították mintegy a legnagyobb hősökét is. Királya is kitűnő

szívességgel fogadta, grófi rangra emelte s nagy kiterjedésű földet adományozott neki Mexicoban. De mindemellett Corteznek még sem teljesült minden kívánsága. Minden, amit elérhetett, csak az volt, hogy vezéri méltóságában megerősítették s felhatalmazták arra, hogy új felfedezési utakat tegyen. Az ország kormányzására és a legfőbb hatalom gyakorlására azonban külön törvényhozó testületet rendeltek, melyet királyi törvényszéknek neveztek.

Cortez kedvetlenül tért vissza Mexicoba s ettől kezdve egymást érték életében a kellemetlenségek. Hogy szórakozzék, új viszontagságokba s veszélyekbe rohant bele s leírhatatlan fáradalmak után sikerült is neki 1536-ban felfedezni azon nagy félszigetet, mely Északamerikával összefüggésben van s melyet Californiának neveznek.

Midőn visszatérte után ismét csak annyit keserítették, elhatározta, hogy királya kegyében s igazságszeretetében bizva, még egyszer elmegy Spanyolországba, hogy sérelmeit előadja. Midőn erre magát eltökélte, akkor nem is gyanította a boldogtalan, hogy új, még keserűbb sérelmeknek megy elébe.

Ezuttal hidegen fogadták, figyelmetlenül hallgatták meg s kicsinylőleg utasították el. Ugy látszik, most már el volt feledve mindaz, mit hazája érdekében tett a nagy férfiú; vagy pedig azt hitték, hogy mindazért már eddig is bőven meg van jutalmazva.

Hét éven át hitegették udvarias szavakkal, míg végre a hálátlanság feletti méltó elkeseredés véget vetett életének. Cortez 1547. december hó másodikán halt meg Sevilla mellett fekvő falusi birtokán. Holttestét, végakarata szerint Mexicoba szállították át, mert talán maga is méltatlannak tartá szülőföldjét arra, hogy ez fogadja magába azon jóltevőjét, kit életében annyi hálátlansággal jutalmazott.

Az amerikai Robinson.

Irta: Cooper.

ELSŐ FEJEZET. Szerencsétlen utazás.

Történetünk a mult század végén játszik, midőn még egy-egy tengeri ut a Nagy- vagy Csendes-Oceánon ezer meg ezer veszélylyel volt összekötve. S az 1796. év október havában mégis egy óriási és gyönyörű hajó indult meg Philadelphiából, hogy esetleg mind e veszélyekkel szembe szálljon. A szép, nagy hajót »Rancocus«-nak nevezték s kapitánya azon megbizást vette a hajó tulajdonosaitól, hogy néhány szigeten kikötve, ott santálfát szerezzen be s ezt aztán Chinában theáért cserélje be.

A hajó kapitányát Crutchely-nak nevezték s ez a derék tengerész tökéletesen meg is felelt volna hivatásának, ha egy nagy hibája nem lett volna. De mi tagadás benne, a kapitány bizony nagyon szerette a grogot s néha ugy hozzá is látott, hogy ilyenkor azután jó ideig képtelen volt a szolgálatot teljesíteni.

Szerencsére első tisztje, Woolston Mark, fiatal kora mellett is csak olyan derék tengerész volt, mint akár maga a kapitány s olyankor ha ez nem volt alkalmas dolgai elvégzésére, akkor Mark mindent a lehető legpontosabban elvégzett helyette.

Woolston Mark egy tekintélyes bristoli orvos fia volt, s atyja eredetileg a tudományos pályára szánta, de midőn a fiu egyszer egy tengeri hajót pillantott meg, ez oly mély benyomást gyakorolt lelkére, hogy ezentul hallani sem akart más pályáról, mint a tengerészetről s hiába voltak atyja fenyegetései, anyja könyjei, az ifjut semmi sem tántoritotta el föltett szándékától.

S a választott életpálya csakugyan tökéletesen meg is felelt Mark képességeinek, amit legjobban bizonyít az, hogy 25 éves korában már tiszt volt s ez idő alatt több tengeri utazás alatt kitüntette magát.

Crutchely kapitány már mintegy két hónapja vitorlázott a hatalmas tengeren, keresve azon szigeteket, ahol santálfát kellett volna beszereznie, de szárazföldnek mindeddig nyomát sem látták.

Egy este, mintegy félórával a nap lementé előtt így kiáltott le az őr az árbockosárból:

- Fehér vizet látok!

E kiáltásra általános mozgás keletkezett a hajón s Mark azonnal a kapitányhoz sietett, hogy jelentést tegyen, ez azonban, fájdalom, ismét ittas volt, s e hirre csak hitetlenül rázta fejét. Csak akkor kezdte hinni, hogy valóban nagy veszély előtt állanak, midőn az őr így kiáltott:

- Hullámtorlódás!

Erre azonnal parancsot adott, hogy vessék ki a mérőónt, a vitorlákat pedig vonják be. Már-már úgy látszott, mintha minden veszélyen túl lennének, mert sem a hullámverés zaja nem hallatszott, sem a fehér víz fenyegető látványa nem ijesztette őket, midőn egyszerre csak az egész láthatárt különös fény világította be; nemsokára az egész tenger fehér színben csillogott s a torlódó hullámok tompa moraja töltötte be a levegőt. A hajó zátonyra került s néhány pillanat mulva mozdulatlanul állva maradt.

Az éj sötétsége csak növelte a pillanat borzalmait, de ezeknek hatása alatt a kapitány megugyszólván egyszerre kijózanodott; nyugalommal s érthetően osztá parancsait s mindenütt ott lehetett látni, ahol tanácsra vagy segélyre volt szükség.

A hajó orrán, hol a második tiszt izgalomában azt sem tudta, mit csináljon, nagyon rosszul ment a dolog. Midőn a kapitány ezt látta, odasietett s maga kezdte a parancsokat adni. Már épen minden jó rendben lett volna ismét, midőn egyszerre egy toronymagasságu hullám csapódott a hajóhoz s egészen elborította azt. A hullám rövid idő múlva ugyan elsimult ismét, de akkor rémülve látták, hogy a kapitány nincs sehol. Bizonyosra lehetett venni, hogy a hullám söpörte le a fedélzetről.

Mark azonnal kötelessége után látott s kísérletet tőn a kapitány megmentésére. A mentőcsónakokat tüstént lebecsátották s Mark hat erős, ügyes legénynek adott parancsot a kapitány fölkeresésére. Maga ott állt az előárbc mellett s feszült figyelemmel nézett a csónak után, de alig néhány percre a csónak is eltűnt szeme elől, emberestül, evezőstül együtt; nem is látta őket többé soha. Egy ismeretlen, közös végzet egy pillanatban ragadta el a kapitányt és nyolc emberét a legderekabbak közül.

A nagy veszteség mellett azonban nem volt szabad megfeledkezni arról, hogy a munkát folytatni kell, fennakadás nélkül. Mark örömmel vette észre, hogy e közben mélyebb vízre tértek, s már épen parancsot akart adni, hogy horgonyt vessenek, midőn egyszerre ismét óriási hullám emelkedett, mely az egész hajót elnyeléssel fenyegette.

Midőn a láthatár ismét tisztulni kezdett, Mark egyszerre csak egy csónakot vett észre, mely nagy gyorsasággal haladt a hajótól egyre távolabb. Mark alig hitt szemeinek. Még jobban szemügyre vette tehát, s ime mit látott? A második tiszt, ki ugyszólván az egész szerencsétlenségnek okozója volt, s ki Markkal is nem egyszer összetűzött, most nem akarva alatta szolgálni, az élelemkészletet titokban egy dereglyére rakatta s azután nyolc tengerész kíséretében megszökött a hajóról. Ez eset nagyon megdöbbenetete Markot, pedig még nem is volt tudomása azon helyzet szörnyű voltáról.

Csak midőn hiába kiáltozta az előbb még közelében volt négy tengerész nevét, akkor tudta meg, hogy rajta és Betts Bobon, a hajó felügyelőn kívül egy lélek sincs a hajón.

Helyzete nem engedte, hogy a történetek felett sokat töprenkedjék s most legfőbb gondja volt a hajót megmenteni. Szerencsére a horgony szilárd talajra lelt s a szél észrevehetőig csendesedni kezdett. Alapos vizsgálat után végre kiderült, hogy a hajó minden nagyobb sérülés nélkül menekült meg.

Woolston már ennek is nagyon megörült, s remélve, hogy legalább néhány embert mégis talál a hajón, azonnal fölkeresésükre indult, miután hálát adott volt a gondviselésnek, mely oly csodálatosan segítette ki a roppant veszélyből.

MÁSODIK FEJEZET. **Menedékhely az Óceánon.**

Képzeltetni, mily türelmetlenül várta a két hajós a hajnal érkezését. A napfölkelte még nagyon messze volt, midőn már odaültek az árbockosárba, hogy mihelyt szürkül, azonnal körülnézhessenek. Midőn végre némi fény kezdett derengeni, akkor látták, hogy szárazföldnek még csak nyoma sincs, ehelyett azonban tizenkét szirtorom meredt fel a tengerből, még pedig közvetlen közelükben. A hullámok tajtékozva csapódtak a szirtekhez, hogy ismét dörögve omoljanak vissza.

Mikor más irányban is körültekintettek, azt látták, hogy a láthatár egy részét még köd takarja el s így ezt nem is vehették pontosabb vizsgálat alá. De a kelő nap lassanként eloszlatta a sűrű ködöt s ekkor tőlük körülbelül egy tengeri mértföldre jelentékeny nagyságu szirtzátony emelkedett, mely számtalan tengeri madárnak szolgált tanyául. A hajón maradt két tengerész ugyancsak megörült ennek a látványnak, mert az jutott eszükbe, hogy hátha valami sziget lesz az, ahol talán még társaikat is feltalálhatják.

- Hiszed-e, Bob, hogy mi ketten ki tudjuk vinni a hajót e zátonyok közül? - kérde Mark.

- Mindketten erős, egészséges emberek vagyunk - felelt Bob - s bátorságunk sem hiányzik. Itt a nyílt tengeren nem maradhatunk s ha partot nem érünk, úgy napjaink meg vannak számlálva. Mindenesetre megvizsgáljuk az előttünk fekvő földet, hátha van lehetőség, hogy megéljünk rajta legalább úgy, mint Robinson Cruzoé. Igen, uram, vegyük le a kis csolnakot s aztán keljünk utra a szikla felé! Az idő állandónak mutatkozik s minél előbb odaérünk, annál jobb!

E tervet Mark is egészen helyesnek és elfogadhatónak találta s azért azonnal munkához láttak. Mikor minden rendben volt, beleültek a csolnakba s teljes erejükből evezni kezdtek. Eleinte ugyancsak fenyegetőleg csapkodtak a hullámok, melyek a kis lélekvesztőt labda gyanánt dobálták, de szerencsére a szirtek közt egy hosszú sávban nyugodt volt a víz, mintha valami csatorna lett volna. Mikor erre rátaláltak, sokkal könnyebben ment a munka s így gyorsan közeledtek a sziget felé. Azonban minél közelebb jutottak, a sziget annál szomorubb képet nyújtott s a tengerészek mindjobban belátták, hogy itt lehetetlen lesz megtelepedniök. A sziget pusztá, kopár sziklazátony volt csak, melyet hosszában egy félóra, széltében egy negyedóra alatt lehetett bejárni, de melyen sem bokor, sőt még csak fű sem termett. Közepén egy halom emelkedék, mely majdnem egész szélességét elfoglalta s ennek oldalain ezrével tanyáztak a vízi madarak.

Midőn Mark és Bob a szigetre értek, azt egészen pusztának és kopárnak találták. A magányt csak a madarak zavarták, melyek a jövevényeket vakmerően röpködték körül s lármájuk által is mutatták, hogy nincsenek az emberek látásához szokva.

A két tengerész azonban megállás nélkül folytatta útját s elhatározták, hogy megmásszák a dombot, mert remélték, hogy annak tetejéről messzebbre elláthatnak. Csakhogy a felmenetel nehezebb volt, mint gondolták, mert a domb oldala csuszós, éles kövekkel volt borítva s így kezet fogva kellett egymást támogatniok. De ott fenn várt reájuk még csak az igazi meglepetés. Ahelyett ugyanis, hogy mint hitték, egy lapos sziklatetőt találtak volna, egy kerek nyílás tátongott előttük, melyben Mark azonnal felismerte a kialudt tűzhányó kráterét.

Midőn az első meglepetésen túl voltak, elhatározták, hogy közelebről is megvizsgálják a helyet. A kövezet, mely a domb oldalát borította, láva volt, de e között egy helyen tágas nyílást fedeztek fel a hegyoldalban. Eltökélték, hogy megkísérik a leszállást a kráterbe s midőn ezt csakugyan meg is tették, látták, hogy az üreg belül meglehetősen sík s egészen hamuval van fedve, mely az idő behatása alatt már meglehetősen kemény kéreggé változott.

Mikor ismét feljöttek s a hegytetőről körülnézve mindössze néhány kisebb sziklaszigetet láttak, elhatározták, hogy jobb lesz azonnal itthagyni a »Mark zátonyt«, amint azt Bob azonnal elnevezte.

- Biz ez sokkal rosszabb hely, mint a Robinson szigete, - mondá Bob - mert azon legalább volt gyümölcs és friss víz, míg ez csak kopár sziklazátony. Csak legalább a hajót idehozhatnók ebbe az öbölbe, akkor remélhetnők, hogy élélünk egy évig.

- Kisértsük meg életre-halálra - felelt Mark s erre a csolnakba szállva az evezéshez láttak, még pedig oly erővel, hogy három óra körül ismét a hajón voltak, hol mindent úgy találtak, amint távozáskor hagyták volt.

Egy ideig tanácskoztak, hogy mit tegyenek. Odavigyék-e a hajót még ma, midőn az ut még élénken emlékekben van, vagy pedig egy éjen át sorsára bizzák azt, e helyen maradva. Nemsokára az előbbire határozták el magukat s ekkor azonnal munkához fogtak. Néhány fejsze-csapás eloldozta a horgonytól a hajót s egészen szabaddá tette. Ekkor azután a legnagyobb vigyázattal haladtak tovább s ez óvatosság célhoz is vezetett, mert a »Rancocus« néhány óra múlva biztos helyen volt, honnan a csolnak segítségével már könnyen el lehetett érni a szigetet.

Midőn megállapodtak, Bob levette tengerészsapkáját s háromszoros: »Hurrah!« kiáltásban tört ki, míg Mark visszavonult s csendesen imádkozva adott hálát az égnek a szabadulásért.

Marknak és Bobnak ugyancsak nagy oka volt örülni, mert az éj ismét oly viharos lett, hogy ha a hajót ott hagyják vala, nincs rá eset, hogy azt a horgony megtarthassa, akkor pedig bizonyosan elveszett volna. Éjfélig ébren maradtak, de akkor mégis erőt vett rajtuk az álom s lenyugodva, reggelig csendesen aludtak.

Reggelre mindkettőjük szívébe egészen visszatért az életkedv s ekkor jóízűen láttak a reggelihez.

- Minden dolgunkat jól végeztük - mondá Bob - s reményem, hogy itt néhány évig is el lehetünk. Vagy nincs-e elég ivóvizünk, azután marha- és sertéshusunk, meg lisztünk, kenyérünk a hajón?

- A Rancocus jól el van látva, - felelt Mark - de azért mégsem vagyunk minden gondtól mentek. Most már ötvened napja, hogy folyton beszózt hust eszünk; ha ezt még ötven napig így folytatjuk, akkor bizonyosan megkapjuk a skorbutot.

- Isten őrizzen! - kiáltá Bob megrémülve. - Egyszer már megpróbáltam, de mondhatom, hogy még ellenségemnek sem kívánnám. Azt hiszem, úgy megmenekülhetnénk a betegségek elől, ha minden másodnap halat ennénk.

- A hal mindenesetre jó lesz - felelt Mark. - De ha az ember egészen egészséges akar maradni, akkor kevert táplálékra van szüksége, vagyis husra és növényi táplálékra. De hogy jutunk az utóbbihoz, mikor földünk sincs, amelyben valami növény megteremne!

- Hátha azt tennők, uram - mondá most Bob - hogy a kráterban levő hamut négy sertésünk trágyájával összekevernők? A hajón sok veteménymagunk van, sőt ugorka- és dinnyemag is. Ha csak egy talpalatnyi földet szerezhethénk, akkor hónapokig úgy élnénk, mint a kiskirályok.

- Jó eszme! - kiáltá Mark vidáman. - A trágya miatt nem sokat kell fáradsunk, mert a sziklák ormai guanoval vannak borítva s ami szintén nagy szerencse, az évszak is kedvez a veteményezésnek.

Erre azonnal munkához láttak, hogy minél előbb nevelhető földet teremtsenek. Bob a disznókat azonnal a vízbe dobta s ezek röfögve usztak a sziget felé, hol azonnal megtalálták a kráterbe vezető nyílást. Mark örömmel nézte, hogy hogy turták a disznók a kemény kérget, megkönnyítve ez által az ő munkájukat is. Most Bob hamut, trágyát, rothadt szalmát és tengeri füvet kevert össze s az így elkészített talajba azután dinnyemagot vetett. Minthogy a hajón minden szükséges kerti eszköz megvolt, azonnal tovább is dolgoztak s az így nyert földet aztán szépen beültették burgonyával, babbal, ugorkával, hagymával s más zöldségfélével.

Mikor az ültetés el volt végezve, Marknak először is az adott gondot, hogy miképp gondoskodják azoknak megőrzéséről is. A disznókat kapu híján egy vitorlával zárta ki a veteményes kertből, a kráter oldalnyílásához erősítve a vastag vásznat.

Eközben egy vihar a hajóra visszazüzte őket, hol azon jó gondolatra jöttek, hogy jó volna a kráter oldalnyílása mellé egy sátort is építeni, akkor aztán nem riasztaná meg őket minden kis eső. Az is eszükbe jutott, hogy jobb lesz, ha a hajón bezárva tartott háziszárnyasokat, a hat tyukot, egy kakast és hat kacsát, a szigeten szabadon bocsátják, hogy ott szaporodjanak.

De alig tették ki az állatokat a szigetre, ezek azonnal csipegetni kezdtek valamit a földről, mintha csak a legjobban ellátott baromfiudvarban lennének. Mark bámulva nézte ezt s aztán figyelmesen kutatni kezdte, hogy ugyan mit találhattak. Nemsokára azt vette észre, hogy a föld terítve van apró, nyálkás fogású valamivel, ami kétségkívül az utolsó esővel együtt hullott le s valami manna-féle lehet, mely legalább néhány órára elég lesz az állatoknak.

Most már semmi élő lény sem volt a hajón, csak a kecske, de Mark azt gondolta, hogy jobb lesz, ha ezt majd csak akkor viszi ki a szigetre, ha már friss táplálékot tud neki nyújtani.

HARMADIK FEJEZET.

Öröm és gyász.

A legközelebbi napokat azzal töltötték, hogy a »Rancocus« és a száraz föld között hidat készítsenek, a megmaradt idő alatt pedig az üres hordókat mind megtöltötték a sziklahasadékokban összegyülemlett esővízzel.

Eközben elérkezett a vasárnap. A két férfi közösen abban egyezett meg, hogy e napon szünetelnek kissé a napi munkával s a saját kedvteléseiknek fognak élni. Mark tehát puskáját vette s úgy járta be szűk kis birodalmukat, mialatt Bob - ki jobban szeretett halászni - csolnakra ült s odaavezett az egyik kopár sziklaszirt felé.

Mark nem nagy eredménnyel járt a vadászaton. Nem mintha nem ejtett volna elég zsákmányt, hanem azt volt a baj, hogy ezen ezer meg ezer madár közt alig volt olyan, melynek husa ehető lett volna. Bob azonban annál nagyobb szerencsével járt, mert hazatérve mintegy tizenkét halat hozott, még pedig mind nagyokat. Ezek közül aztán a két legszebbiket saját használatukra tették el a tengerészek, míg a többit a disznóknak és a baromfiaknak adták s ezek sokkal jobb ízűen fogyasztották a szokatlan táplálékot, mint Bob eleinte hitte volna.

De a legértékesebb zsákmányt azért mégsem a halak képezték, hanem egy különös fajta iszap. Ezt Bob a sziklahasadékok között találta s mindjárt nagyon alkalmasnak gondolta a termőföld vegyítésére.

Ez szintén hamuból s elrothadt, nedves tengeri fűből állt s a sziklahasadékok közt oly mennyiségben fordult elő, hogy Mark és Bob néhány napig kizárólag az iszap szállításával foglalkoztak. Ahol csak lehetett, mindenütt állítottak fel veteményes kertet s munkájukat nemsokára siker koronázta.

Rövid idő múlva ugyanis a hegyoldal mindenütt üde zöld színbe borult, a veteményes kertben pedig apró növények mutatkoztak, úgy hogy a két szirtlakónak ugyancsak nagy bajába került az állatokat a veteményektől távol tartani s nemsokára már kerítést kellett vonniok termőföldjük körül.

Eközben a hőség mind nagyobb lett, úgy hogy a szirtlakók végre kénytelenek voltak a kráter belsejében is egy sátort ütni fel, hol különösen Mark szívesen töltött órákat is írás és olvasással.

De a hőséget koronként ismét eső váltá fel s egy ily esős napon a hajó legalsóbb helyiségeit kutatták át. Amint ott keresgéltek, Bobnak egyszer csak egy nagy darab hajlitott fa akadt a kezébe. Mark meglepetve pillantott reá, de a másik percben örömujjongva ismerte fel benne egy nagy dereglye alkotórészét.

- Ahol egy darab van, ott többnek is kell lennie! - kiáltá izgatottan, mire mindketten serényen folytatták a kutatást. Néhány órai munka után csakugyan egy egész szép vízi jármű farészei feküdtek előttük. Hogy megragadta e felfedezés a fiatal Marknak minden érzését, minden gondolatát! Képzületében már a tengeren, sőt otthon, fiatal feleségénél képzelte magát. Bob nem mert mindjárt ily vérmes reményeket táplálni, mert tudta, hogy egy vízijármű összeállításához ügyes hajóács kell, hogy sikerülne az tehát neki és főhadnagyának?

Mark azonban nem sokat hederített Bob aggodalmaira, mert minden szava, tette, érzése, gondolata csak a körül forgott, hogyan térhetne vissza mielőbb az emberek közé. A nagy hőség dacára azonnal kihordták a deszkákat a szárazföldre s ott azonnal munkához láttak. Amint az összeillő darabokat keresgéltek, örömmel vették észre, hogy a hajóácsok annak idején minden egyes deszkát számokkal jelöltek meg, minek folytán az összeállítás csakugyan nem ment valami nehezen. Mindamellet mégis majdnem beletelt egy félév, míg a hajó elkészült, melyet ekkor »George«-nak kereszteltek el.

Csak hogy a legnehezebb munka még hátra volt ekkor! Mert a hajó összeállítása még a könnyebb része volt a dolognak, de az sok gondot okozott nekik, hogy miként bocsátják majd vízre? Elhatározták, hogy mielőtt ehhez hozzáfognának, előbb a szükséges élelmiszereket s kézi eszközöket is a partra hozzák s úgy felszerelik a »George«-ot, hogy midőn ez a vizen lesz, akkor már csak a vitorlákat kelljen felhuzni reá!

Ugy határozták, hogy e nagy munkához másnap reggel fognak hozzá, ha pedig készen lesznek, akkor néhány napi próbatat tesznek hajójukkal. Mark titokban azt is remélte, hátha ez ut alatt valami hajóval is találkozhatnak, mely azután visszavihetné az emberlakta világba.

A sziklaszigeten az idő ezalatt csodát művelt. Egész felülete mosolygó zöld szőnyeggel volt borítva, borsó, ugorka, bab és burgonya dusan termett s a dinnye is éréfélben volt már. Az állatok mind egészségesek voltak, a tyukok ezalatt egész sereg kis csirkét költöttek már ki s Mark a sziget láttára minden öröme mellett is mélyen elszomorodott, midőn arra gondolt, hogy e helyet most örökre el kell hagyniok.

Ez éjet a hajóban töltötték, mert azt gondolták, hátha ugyanis utoljára történik. Amint elszunnyadtak, édes álmok játszottak velük, a szép jövő ragyogó ábrándképei. Reggel azonban arra ébredtek, hogy a szél oly erővel zug és üvölt, hogy ehhez hasonlót még sohasem hallottak. Az ocean pedig szilajon hullámozott s szemmeláthatólag emelkedék, elannyira, hogy Mark és Bob általános áradástól féltek. Felkelve, azonnal a szigetre mentek, hogy új hajójukat megerősítsék, melyre most sokkal nagyobb gondjuk volt, mint az egész óriási Rancocusra. Bob előre szaladt s éppen azon volt, hogy a hajót egy erős kötéllel az ott álló nagy cövekhez kötözze, midőn a hajó egyszerre megmozdult. Egy hatalmas hullám felkapta s magasra emelve ragadta tovább. A másik pillanatban a hajó Bobbal együtt ott táncolt, ott lengett a tomboló oceanon.

Mark a rémülettől megbénulva rogyott le a sziklára s kétségbeesve tördelte kezeit. A víz, melyen a hajó ingott, olyan volt, mint valami mérhetetlen nagyságu katlan, mely a földalatti tűz melegétől forr.

Még mintegy negyedóráig látta Mark a hajót, amint a hullámokkal küzdött, de ekkor esni kezdett s a zápor végkép eltakarta a hajót, hogy Mark ne is lássa viszont többé soha!

NEGYEDIK FEJEZET. Egyedül és elhagyatva.

Mark helyzete így hirtelen és váratlan rosszabbra fordult. Nemcsak azon eszközt veszté el, melynek segélyével a szigetről eltávozhatott volna, hanem hű barátját s hőslékü társát is. Vigasztalanul bolyongott fel s alá, miközben a hullámok zugása s a vihar tomboló zaja egyre hangzott. Csak estefelé csendesült kissé a zivatar, mire Mark átázva s borzongva sietett a hajóra, hogy néhány órára lepihenjen. Nemsokára el is aludt, de reggel, midőn felébredt, úgy érezte, mintha fejére roppant súlylyal nehezédnek valami. Azonkívül kínzó szomjuságot érzett s heves láz tört ki rajta. A boldogtalan most érezte csak igazán, mily nagy az a szerencsétlenség, mely érte. Érezte, hogy súlyos betegség előtt áll s azért elhatározta, hogy hátralévő idejét a lehető legjobban fogja felhasználni. A kézigyógyszertár mindég ott állt a hajó zárkájában s mivel Mark ismerte a gyógyszereket, készített magának olyant, mi állapotának leginkább megfelelt. Azután vizet és kétszersültet tett oda ágya mellé, hogy legalább a legszükségesebbekkel el legyen látva, ha a felkelés netalán nehezebbre esnék. Egy óra mulva már alig tudott lábán állani, miért is ágyára vetette magát, hol mintegy negyvennyolc óráig feküdt álmatlanul, de félig kábultan. Végre megtört a láz hatalma, de a betegség a néhány nappal ezelőtt még olyan erős, fiatal férfit tökéletesen elgyengítette. Mark érezte ezt s azért azon gondolkozott, mikép segíthetne magán. Szerencsére volt a hajón jó erős vörös bor, melyből egy üveg ott állt Mark ágya közelében a párkányon. Nagy fáradtsággal levette onnan az üveget s félig kiitta, mire mély álomba merült.

Hogy ez álom meddig tarthatott, azt nem tudta. Valószínű, hogy eltartott néhány napig. Midőn felébredt, érezte, hogy baja már egészen elmúlt, de azt nem mindjárt vehette észre, mennyire elgyengült e néhány nap alatt. Eleinte azt hitte, hogy csak fel kell kelnie s némi táplálékot vennie magához s ereje akkor megint visszatér és ismét hozzáláthat eddigi munkájához, de csakhamar meggyőződött róla, hogy bizony nagy idő fog abba beletelni, mikor ismét a régi erős Mark lesz. Ezért egy személyben orvosa és ápolója is lett magának. Ujra elővette a boros üveget s jót ivott belőle, minek az lett a következménye, hogy kissé megizzadt s aztán egészséges, erősítő álomba merült. Ez használt neki talán a legtöbbit. Midőn felébredt, annyi erőt már érzett magában, hogy a szobáskában néhány lépést tehessen. Lassanként étvágya is kezdett visszatérni s ezt borba mártogatott kétszersülttel csillapította le.

Napok mulva mind nagyobb és nagyobb utakat tehetett s így végre ismét eljutott a kráterhez. De mily látvány tárult itt szemei elé! A kert fel volt dülva, el volt pusztitva. A sertések feltúrták, a baromfiak pedig mindent kikapartak s még a gyökerek is legnagyobbbrészt el voltak pusztitva. Mark már attól kezdett félni, hogy megint a besózott husra lesz utalva, midőn egyszerre csak meglepetve látta, hogy a disznók körül tiz kis malac szaladgált. Ezek közül még aznap leölt egyet s ebből aztán izletes tápláló ételeket készített, melyek nagyban hozzájárultak teljes gyógyulásához. Nemsokára ugyanily sors ért még három kis malacot, majd több csirkét és kácsát. S mégis, a jó táplálkozás mellett is két egész hónapra volt Marknak szűksége, mig erejét annyira visszanyerte, hogy ismét dolgaihoz láthatott.

Hogy ezentul az állatokat egészen kizárhassa a veteményes kertből, első dolga volt kaput készíteni. Így legalább mégis megmentette a termés egy részét, mely főkép narancsból, citromból és fügeből állott. Midőn ereje visszatért, újra készített termőföldet, majd ágyakat. Az ültetésnél azt tartotta szem előtt, hogy leginkább oly növények számára foglalja le a földet, melyek az első termés alkalmával is legjobban fizetnek.

Mark számítása szerint tél közepe felé járhatott az idő, midőn olyan dologba fogott, mely számára nagyobb kényelmet biztosít, sőt tán egész jövőjére is befolyást gyakorolni volt hivatva. Azt határozta ugyanis, hogy ismét megkísérli egy dereglye építését, még pedig oly nagyot fog készíteni, hogy ennek segélyével az egész szigetet körüljárhassa. És a véletlen

nagyon kezére játszott szándéka kivitelében. Midőn ugyanis ismét átkutatta a hajónak egy kamráját, örömmel látta, hogy van ott anyag nem egy, de tíz hajó építésére is.

A következő két hónapot ugyyszólván kizárólag a hajó építése vette igénybe. Szegény Mark kimondhatatlan sokat fáradott e munkával, először mert édes keveset értett a hajóácsok mesterségéhez, másodszer pedig most már nem volt mellette segítő kéz. De a jókedv, amellyel munkáját végezte, most is könnyebbségére volt s két hónap múlva mégis készen állott a kis hajó. Mark, az amerikai Robinson azt sem tudta, hova legyen örömeben, midőn kis hajója ott uszott a tengeren, mint valami hattyu. Akkora ugyan nem volt mint a »George«, de elég derék kis hajó volt. Most már Mark sem túrtöztetheté magát tovább s elhatározta, hogy még az nap tesz rajta egy próbautat. Meg is rakta vizes hordókkal s eleséget is téve bele, tengerre szállt az új hajón.

Mikor a csónak megindult, akkor Marknak igazán úgy tetszék, mintha egy hü barátja lett volna, ki minden szavát megérti. Először az öblöt járta be, majd a »Rancocust« kerülte meg, s mikor e kísérletek egészen jól sikerültek, akkor nagyobb utra indult, még pedig a természetes csatornán át egyenesen oda, hol a »Rancocus« a hullámtorlódástól annyit szenvedett. Csak-hogy a kis hajóval sokkal könnyebb volt itt járni, mert ennek a sekélyebb víz is elég mély volt még.

Mark mindjobban meggyőződött hajója alkalmas voltáról s így mind nagyobb és nagyobb utakra mert már vállalkozni. Végre nyolc tengeri mértföldnyi távolságra is elment s itt már csak a »Rancocus« árbocai szolgáltak neki jelül, mert az alacsony krátert innen nem is lehetett látni. S ez utak korántsem voltak minden jelentőség nélkül, mert ezek segélyével két dolog felől lett Mark egészen bizonyos. Az első az volt, hogy alkalmilag mégis csak járnak hajók a Csendes Oceánok e részén is, amiért is elhatározta, hogy naponta tesz nagyobb vízi utat, hátha hajót pillanthatna meg; a másik pedig ami felől meggyőződött, az volt, hogy a vízalatti szirtek csakugyan összefüggésben vannak az ő sziklaszigetével s hogy ez nem más, mint egy - talán évezredekkel ezelőtt tengerbe süllyedt hegylánc csucsá. Hogy ez utóbbi csakugyan igaz volt, arról Mark nemsokára meggyőződött.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A földrengés következménye.

Midőn Mark visszatért, már akkor ugyancsak esteledett. Mialatt odajárt, azalatt az ég egészen beborult s Marknak úgy tetszék, mintha ideérkezése óta sohasem látott volna fenyegetőbb fellegeket. A légkör izzó vörös színt öltött, amely látvány Markot egészen megrémítette úgy, hogy megfeszített erővel sietett a sziget felé. Eközben gyenge szél is kerekedett, a sirályok pedig vijjogva röpködtek körül Mark csolnakát.

Mire kikötött, már megvolt kilenc óra s ezért sietve látott munkához. Hajóját kikötve, megtekintette a kertet, az állatokat ellátta eleséggel, azután pedig, midőn minden rendben volt, lement a hajószobába, ágyára vetette magát, nem azért, hogy aludjék, hanem csak hogy némileg kipihenje magát. Csakhogy az elfáradt test megkövetelte a maga jogait s Mark nemsokára hajót, vihart és mindent feledve, mély álomba merült s csak néhány órai alvás után ébredt fel. De ébredése első percében egészen megrémült, mert úgy érezte, mintha meg kellene fulladnia.

Első rémületében azt hitte, hogy talán az egész hajó lángban áll, mert a szoba ablakán különös vörös fény hatolt be. Ijedten ugrott fel s kisietett a födélzetre, de alig ért ide, midőn érezte, hogy a hajó, csucsától le egészen a legalsó deszkáig megrendül. S eközben egyre hangzott valami csodálatos moraj, mint aminőt az ár alkalmával hallani a tengeren. Ez a sárgás szürke

ég vakító villámtűzben égett. A látvány oly irtózatossá volt, hogy Mark azt hitte, a végítélet napja érkezett el.

Most még egyszer megrendült a hajó minden porcikája s e pillanatban dél felé tűzvörös fény gyult ki, a másik percben pedig sűrűn hullott a hamu a hajóra, mialatt az egész levegőt füst töltötte el.

Mark e pillanatban egyszerre mindent megértett. Az a rendülés, amit a hajón tapasztalt, a földrengés hatása volt s Mark most hamarjában azt hitte, hogy a szigeten lévő tört ki, de amint odapillantott, azonnal belátta, hogy csalódott, mert a tüzhányó körül most sem látszott semmi változás.

Képzeltetni, hogy a szegény szigetlakó mily szorongva várta a reggelt s mikor ez végre csakugyan megérkezett s a szellő eloszlatta a kénes füstöt, akkor Mark aggodalmasan tekintett körül.

S a látvány, mely szemébe tünt, csakugyan adott is okot az aggodalomra.

Oly helyeken, hol néhány órával ezelőtt még bő víz volt, most kopár szirtek emelkedtek. A sziklafal pedig, mely előbb nem volt magasabb két lábnál, most helyenként 10-15 lábnyira is kiállt a tengerből. A tüzhányó krátere egy óra járásnyi területen felemelkedett, anélkül, hogy azért külseje megváltozott volna.

Mihelyt a nap feljött, Mark azonnal a partra sietett, hogy a sziklaszigeten végbement változásokat megvizsgálhassa, de ott mindent úgy talált, amint előtte való este látta volt. A sertések és a baromfiak most is csak úgy jártak eleség után, mint máskor, s csupán az volt újság, hogy néhány hüvelyknyire az egész szigetet hamu borította, melyben minden lépés úgy meglátszott, mint a frissen esett hóban. A kráter belsejében ugyanígy volt.

A szikla csucsára menve, tisztán láthatta, hogy az egész sziget tetemesen emelkedett s most a kráter mintegy központját foglalta el az egésznek. A tenger jó darab területen szárazföldnek adott helyet, s Mark látta, hogy most órákig, sőt napokig járhat száraz lábbal a megnagyobbodott sziget halmain, mélyedéseiben és földnyelvein.

Néhány nap múlva eszébe jutott, hogy be kellene már új birodalmát járnia, miért is puskáját vállára vetve a sziget belseje felé indult. Néhány órai járás után megállapodott, mert valami nagyon meglepte. A homokból ugyanis víz szivárgott elő. Mark letérdelt s tenyerét a vízbe merítve megízlelte a vizet, de mily nagy volt meglepetése és öröme, midőn érezte, hogy az nem tengervíz, hanem forrás, még pedig édes, tiszta és hideg.

Markot e felfedezés egészen boldoggá tette s ami szintén nagy meglepetés volt számára, hogy nemcsak ezt az egy forrást lelte a szigeten, hanem többet is.

Ezután folytatta útját s midőn a sziget csucsához ért, felment egy szirtre, hogy onnan körülnézzen. S fáradsága nem veszett kárba. Itt eddig még soha nem látott látvány tárult szeméi elé. Ugyanis a szirtzátontól mintegy husz tengeri mértföldnyire magas, szaggatott szélű hegy emelkedett, honnan időnként füstfelleg szállt a magasba. Mark ezt látva, azonnal elhatározta, hogy a Bridgetre szállva felkeresi e hegyet s ezt eltökélve, jó kedvvel sietett haza.

Negyednap csakugyan meg is indult s néhány kisebb-nagyobb csatornán áthaladva végre kiért a nyílt tengerre, honnan azt látta, hogy a távoli vulkán ismét kialvó félben van, mert csak néha-néha lövelt fel belőle egy füstoszlop. Végre talált egy kis öblöt, melyet két szikla határolt s melyben a víz csendesnek látszik. A homokos parthoz érve, azonnal kiugrott s aztán hajóját megerősítve, letérdelt a partra, hogy mint Columbus, ő is az első percben mindjárt hálaimával forduljon az egek urához. Ez öböltől fel a hegynek egy mély meder kanyargott, melyben bővizű patak tiszta hullámai hömpölyögtek. Mivel puskája is vele volt, vadásztarisz-

nyája pedig jól meg volt töltve élelmiszerekkel, Mark minden gondolkozás nélkül arra határozta magát, hogy követni fogja a patak medrét s felmegy a hegyre. Félórai ut után azt látta, hogy itt a patak balra tér le s midőn még tovább ment, egy negyedóra múlva gyönyörű völgy terült el előtte, melyben dusan megrakott kókusz-, füge- és kenyérfák álltak a bársonyos zöld pázsiton.

Mark azonnal levett egy hatalmas kókuszdiót s ennek édes tejétől egészen felüdült. Majd leheveredett egy fa árnyékába s elragadtatva szemlélte a természet e pompáját, melyhez hasonlót soha életében nem látott. A növényzet dus, gazdag és pompás volt. A madarak tollazata is oly csodás színekben ragyogott, hogy ez a legmerészebb képzeletet is felülmulata. S nemcsak szépségükkel gyönyörködtették Markot, hanem másképp is hasznára váltak. Mark ugyanis egy fajta amerikai fenyvesmadarat fedezett fel köztük, melyet gyenge husánál fogva a legfinomabb csemegék egyikének tartanak. Ezekből azonnal le is lőtt néhányat s pompás ebédet készített magának. Már e néhány óra alatt is annyi gazdagságot, annyi szépséget fedezett fel, hogy szívesen itt maradt volna e paradicsomban akár egész életén át, csak szeretett feleségét ott látta volna oldalánál.

HATODIK FEJEZET.

Váratlan viszontlátás.

A pompás lakomától egészen felüdülve ismét utrakelt Mark, hogy a meglehetősen meredek csucsról körütekintsen. A kilátás valóban meglepő szép volt. A sziget, mint egy nagy térkép, úgy terült el előtte. Mark most elővette távcsövét, melyet egy pillanatra sem szokott volt elhagyni soha s azzal figyelmesen átvizsgálta a sziget minden részletét, azt remélve, hátha mégis felfedez rajta valami kunyhót. Igaz ugyan, hogy az is eszébe jutott, hátha emberevők azok, kik e szigetet lakják, de azért nem távozott el, hanem figyelmesen nézett szét minden irányban. A sziget azonban mindenütt lakatlannak látszott. Már épen abba akarta hagyni a vizsgálódást, midőn egyszerre egy oly tárgyat pillantott meg, mely annyira megörvendezteté, hogy hangos kiáltással szökött fel. Vitorlát látott!

Igaz, hogy az első percben az egész hajó csak mint valami pont uszott a kék oceánon. A hosszabb szemlélés azonban meggyőzte Markot arról, hogy csalódásról szó sem lehet. Eközben a hajó mindegyre közeledett a sziget felé.

E látványra Mark minden izében remegni kezdett az izgalomtól. Majd meg azon gondolat rémitette, nem fog-e a hajó más irányt venni s ismét eltünni. Eközben le kellett ülnie egy sziklára, mert a felindulás annyira elvette minden erejét. Néhány pillanat múlva ismét felállt s újból a hajó felé irányozta távcsövét. De e percben hangos örömsikoly reppent el ajkáról:

- A »George«! - kiáltá. - Bob közeledik!

Tizennégy hónap telt már el azóta, hogy Bob a csónakkal együtt eltűnt s most egyszerre viszontlátta mindkettőt. Hogy a közeledőnek figyelmét magára vonja, azonnal két lövést tett, mire a hajóból szintén puskalövés volt a felelet.

Most az ifju szélsébséggel rohant le a patak mentén s nem telt bele egy negyedóra, már csolnakjában ült s gyorsan evezett a közeledő hajó felé. E percben hangos kiáltás hangzott eléje. Mark most már tisztán látta, hogy Bob ott állt a csolnakban s kalapját magasra feldobva, háromszoros hurráh! kiáltással fogadta Markot, ki a megindulástól erőtlenül hanyatlott a csolnak ülésére. Még néhány perc s Bob és Mark egymás karjában pihentek.

Midőn mindakét hajó kikötött, Mark és Bob azonnal elmondták egymásnak élményeiket s az előbbi így tudta meg a következőket:

Bob hosszas bolyongás után végre egy szigetre vetődött, hol vademberek laktak ugyan, de ahol a kereskedőhajók mégis kikötöttek. Bob Rancocus-szigetnek nevezte el s több mint egy hónapig maradt ott a törzsfőnöknél, kinek barátságát csakhamar meg tudta nyerni. Azután egy hajón Amerikába ment, hol Mark feleségét és rokonait haladéktalanul felkereste. A derék tengerész szavai az egész családot roppant izgalomba hozták s Bridget azonnal elhatározta, hogy Bob társaságában minden késedelem nélkül utnak indul férje felkeresésére. Mikor Bridget nővére, Anna és ennek férje doktor Heaton ezt hallották, szintén csatlakoztak hozzájuk s ekkor a társaság egy Sokrates nevű rabszolga s két rabnő - Dido és Juno - társaságában csakugyan megindult Mark Woolstont felkeresni.

Mivel azonban Bob ezalatt megházasodott, nejét, Márhát s ennek hugát Waters Johannát is magával vitte; Panamában pedig egy Bigelon nevű fiatal hajó-ács csatlakozott hozzájuk nejével és gyermekével, úgy hogy a társaság tagjainak száma most már tizenháromra szaporodott.

Az utazás sokáig tartott, de minden baj nélkül ment végbe. A Rancocus-szigeten, hol kikötöttek, a vademberek igen szívesen fogadták az amerikaiakat, annál is inkább, mert Bob csakugyan elhozta a törzsfőnöknek, Oroninak, az ígért puskát. Most főcéljuk az volt, hogy a zátonyt mielőbb feltalálják. Ugy végezték el, hogy az utat a »George«-on teszik meg, melyet Bob ez idő alatt a törzsfőnöknél helyezett volt el. Elhatározták azt is, még pedig igen okosan, hogy először csak Bob megy el, Sokrates kíséretében s csak ha már feltalálták Markot, akkor szállítják át az egész társaságot. Hogy a két férfi azután hogy találta fel egymást, azt már elmondtuk.

Olvasóink elképzelték Mark örömét, midőn arra gondolt, hogy fiatal neje, kiről hazuról való távozása óta egy óráig sem feledkezett meg, most itt van nem messze, egy szigeten, hová néhány órai ut után minden akadály nélkül el lehet jutni. A nap már majdnem leáldozóban volt, midőn a »George« a három utassal a kis öblöt elhagyva, a Rancocus-sziget felé vette útját.

Tíz órai ut után végre megpillantották a szigetet. A parton néhány sátor volt felütve s itt laktak az amerikaiak. Midőn a csónak már csak egy tengeri mértföldnyi távolságra lehetett a szigettől, akkor Bob egy kis lobogót huzott fel a főárbocra, mert úgy beszéltek meg, hogy ez lesz a jel, ha csakugyan sikerül Markot feltalálnia. E látványra nagy lett a szigeten az élénkség s egy szép fiatal nőalak egészen a part szélére sietett s kiterjesztett karokkal nézett a közelgő csónak elé, de a felindulás annyira erőt vett rajta, hogy egy pillanat múlva ájultan esett össze a szikla mellett, mely előbb ülőhelyül szolgált neki. De ájulása nem tartott sokáig, csak addig, míg Mark partra ugrott s néhány pillanat múlva már karjaiban tartá feleségét.

E reggel valóban a legtisztább örömmel s az Isten iránt érzett legbensőbb hálának reggele volt. Az egész nap ugyszólván csupa kérdezősködéssel telt el. Az utasok még egy hétig maradtak a Rancocus szigeten, s ekkor aztán elhatározták, hogy átmennek Mark eddigi lakóhelyére. De a George természetesen az egész társaságot egyszerre nem szállithatta át s ezért úgy osztották el, hogy először a nőket vigye oda, azután a férfiakat, végre pedig a háziállatokat.

Doktor Heaton annyira el volt a sziget szépségétől s termékenységétől ragadtatva, hogy azonnal arra gondolt, nem volna-e jó, ha itt új hazát alapítanának. Bridget azonban inkább a sziklaszigetre gondolt, s nagyon vágyott már meglátni azt a helyet, hol férje oly hosszú időt töltött, bus elhagyatottságban.

Egy szép reggel aztán Mark csakugyan elvitte vendégeit a sziklaszigetre. Amint odaértek, hősünk csakhamar meggyőződött arról, hogy távollétük alatt emberi láb nem tapodta a szigetet. Most aztán nagy lakomát rendezett vendégeinek mindabból, amit csak a sziget nyújtott.

Volt csirke-, malac- és kacsapecsenye; különböző főzelék és saláta, sőt pompás dinnye és narancs is.

Most bizony senki sem gondolt az Amerikába való visszatérésre s inkább azon voltak, miként lehetne a két szigetet az állandó itt tartózkodásra alkalmassá tenni.

Ugy határozták, hogy doktor Heaton nejevel és a cselédséggel a vulkánszigeten fog lakni, Mark pedig a régi szigeten. Itt a Rancocuson kényelmes lakás kínálkozott, Heatonék azonban egyideig sátrak alatt laktak, míg a szilárdabb lakóhely elkészült. Doktor Heaton nagy tudomány ember volt s e tudomány érvényesítésére nyílt is itt elég nagy tér. Először is alapos vizsgálat alá vette a szigetet s midőn a patak torkolatának vidékével jobban megismerkedett, úgy találta, hogy az éppen alkalmas volna egy fűrészmalom felállítására. Az ehhez való műszereket még Amerikából hozta volt magával, mert sejtette, hogy ennek itt nagy hasznát fogják venni. Csakugyan hozzá is láttak. Néhány hónap múlva a malom már javában dolgozott, úgy hogy rövid idő alatt annyi gerenda meg palánknak és padlónak való deszka volt felhalmozva, hogy bátran hozzá lehetett az építkezéshez fogni.

Heaton tágas, kényelmes és izléses lakóházat épített magának. Igaz, hogy nem volt emeletes, de megvolt 100 láb hosszú s ötven láb széles. A többi lakóházak szintén elég kényelmesek voltak s csinos berendezésükkel kellemes látványt nyújtottak a szemlélőnek.

HETEDIK FEJEZET.

Harc és győzelem.

Egy este a gyarmatosok éppen mind együtt voltak a kisebbik szigeten, mikor az ór azon meglepő hírt hozta, hogy a déli oldalról három-négy naszád közeledik a sziget felé. Távcsoveik segítségével csakhamar rájöttek, hogy itt valószínűleg harcra fog kerülni a dolog a vadakkal. Bob azt állította, hogy a közelgő harcosok között fehér emberek is vannak. Egyik óra a másik után telt el, anélkül azonban, hogy a naszádok kikötöttek volna. Bob azt tanácsolta, hogy mielőtt a harcra nézve intézkedéseket tennének, előbb igyekezzenek az ellenség mivoltával tisztába jönni s ezért azonnal odasietett, ahonnan a naszádokat jól szemmel tarthatta, hol azonban maga, mint hitte, mégis rejtve maradhatott. Már majdnem egy órája bolyongott a bozótban, nem is sejtve, hogy a csónakban ülők folyton szemmel tartják. Egyszerre azonban egy kéz nehezedett vállára s e pillanatban így szólítá meg valaki tiszta angol kiejtéssel: - Hova, hova, pajtás?

Bob meglepetve fordult vissza s meglepetve látta, hogy két tengerész áll előtte.

- Semmit se félj! - kezdé most az egyik gyorsan. - A vad emberek lenn táboroznak a partnál s most éppen mind alusznak. A gyöngyszigetekről valók, hol a félelmes törzsfő, Waly uralkodik. Ez a rettenetes zsarnok bennünket, szegény hajótörötteket is rabszolgáivá tett, mikor a vihar az ő szigeteire vetett bennünket, most pedig az a szándéka, hogy reátok törjön s benneteket is elfogjon. Mi azonban inkább arra vállalkozunk, hogy a harcban essünk el, semhogy még egyszer visszamenjünk a vadak közé. Vigyj bennünket is magaddal s majd meglátod, hogy nem bánod meg.

Mikor Bob ezt hallotta, egy pillanatig sem habozott, mert belátta, hogy nagy nyereség lesz, ha csapatjukat ily jelentékenyen megnagyobbíthatják. Belátva továbbá, hogy menekülésüket is esetleg az angol tengerészeknek köszönhetik, elhatározta, hogy kérésüket mindenesetre teljesíteni fogja.

Mikor a szigetlakók másnap reggel ismét felmentek a szirtre, örömmel látták, hogy a naszádok felszedték a horgonyt és tovább eveznek. Mikor ennek okát találgatták, végre abban állapodtak meg, hogy a vadak valószínűleg megijedtek, midőn a velük jött fehér emberek elpártoltak tőlük s most ezért látták jobbnak, ha visszafordulnak.

A tengerészekről azonban nem sok jó hírt hallottak a szigetlakók. Jones és Peters arról értesítették őket, hogy Waly a legkegyetlenebb és kapzsiabb törzsfők egyike. Több ezer főnyi sereg felett rendelkezik s éppen nem az az ember, ki egykönnyen abbahagyna egy oly hadjáratot, mely kétségtelenül nagy eredménnyel kecsegtet. A két tengerész azon nézetben volt, hogy Waly a legrövidebb idő alatt egész haderejével fog a sziget ellen fordulni.

A szigetlakók most Markot választották helytartónak s megesküdték, hogy feltétlenül engedelmessé válnak neki, helyettesének pedig doktor Heatont nevezték ki. Minthogy a »Rancocus«-on nyolc ágyú is volt, hatot közülük azonnal átvittek a sziklaszigetre s mikor már a kellő mennyiségű puska is együtt volt, akkor elhelyezték az ágyúkat, hogy a sziget lehetőleg minden oldalról védve legyen. Puskában s egyéb vadászfegyverben nem volt hiány s ezeket aztán egy, e célra ásott sziklabarlangban helyezték el, hogy ott mind az ellenségtől, mind a víztől meg legyen védve. A szirt kopár csúcsára pedig nagy mennyiségű száraz ágat hordtak össze, hogy ha esetleg Marknak vagy más valakinek távollétében a naszádok csakugyan ismét megjelenének, a szigetlakóknak a jeladásra is legyen módjuk.

Hónapok multak s Sokrates, Bigelon és még néhányan ismét visszatértek a másik szigetre s már-már azt hitték, hogy a vadak egészen megfélemedtek róluk, midőn egészen váratlanul azt látták, hogy a hónapokkal ezelőtt itt járt naszádok ismét közelednek a sziget felé. Amint látott, a bennszülöttek azon igyekeztek, hogy lehetőleg jó helyet szemeljenek ki a kiszállásra. Ezt látva a szigetlakók, felfegyverkeztek mind, még a nők is, azután pedig a többi fegyvereket s az ágyúkat is rendbehozták. S ez intézkedések csakugyan nem is történtek hiába, mert másnap reggel hatalmas hajóhad közeledett s ennek minden egyes csónaka harcedzett bennszülöttekkel volt megrakva, úgy hogy ezek számát bátran lehetett ezerkétszázra tenni.

- Csapatunk aránytalanul kisebb az ellenségénél, uram - mondá Bob készülődés közben. - Mennyivel jobb idők voltak azok, mikor még csak ketten voltunk az egész szigeten. Akkor mindenesetre nyugodtan hajthattuk le fejünket, míg most lépten-nyomon veszélytől kell rettegnünk.

- Igazad van, - felelt a helytartó - de a harcot már most sehogysem kerülhetjük ki, hacsak azt nem akarod, hogy feleséged a vad törzsfőnök rabságába kerüljön. Ha helyt állunk, úgy bizonyára most sem hagy el a gondviselés, mely annak idején oly csodálatosan szabadított meg kettőnket azon veszedelemből, mely a többieknek mind halálát okozta.

- Most, hogy társainkról beszélsz, uram, eszembe jut, amit Jonestól a minap hallottam. Azt mondja, hogy Waly a gyöngyszigetekeken még hét embert tart fogva s hogy ezek annak idején egy nagy dereglyén mentek oda. Hajójukra dísz gyanánt egy nagy madár volt festve, az egyik tengerésznek pedig barna lencse van az arcán. Bizonyára emlékezel, uram, hogy a mi nagy dereglyénk is egy sast viseli címer gyanánt; s egyik emberünk, Bill, az ács csakugyan arról volt nevezetes, hogy balarcán egy nagy barna folt volt. Vajjon nem a mi embereink közül valók-e Waly foglyai, akiről Jones beszélt?

Marknak már ideje sem volt e szavakra válaszolni, mert a parton mintegy százfőnyi rézbőrű csapat lőn láthatóvá, kik épp e pillanatban kötöttek ki. A helytartó jeladására a szigeten azonnal kilőtték az egyik ágyút s a másik percben husz rézbőrű rogyott a földre részint halva, részint megsebesítve; a többiek pedig futásnak eredtek. Most azonban új csapat jelent meg s ez a futni akarókat ismét támadásra kényszeríté. Csakhogy a szigetlakók a második csapatot is hatalmas üdvövéssel fogadták s így ezeknek hadsorai is azonnal meg voltak tizedelve. Midőn

ezek is jobbnak látták a megfutamodást, akkor egyszerre Waly maga jelent meg haderejének zömével s erre az indiánok mind egetverő ordításba törtek ki. Most a szigetlakók sortüzet adtak, az ágyudörgés és puskaropogás rettenetes volt s ime! - e pillanatban a Bridget nevű hajón Bigelon és Sokrates az alig partra szállott ellenség háta mögött tűnnek fel az oceánon. A nyolc ágyuból kettőt ezen helyeztek el s így sikerült a csekély számú csapatnak a félelmes ellenséget két tűz közé szorítani.

A vadak ezt látva, nagyon megrémültek. Most már hiába volt vezérüknek minden igyekezete. Parancsszavára senki sem hallgatott. Az egész sereg hanyatt-homlok futásnak eredt. De menekülés közben szinte sok veszteség érte őket, mert a Bridget legénysége csakhamar elfogta a három legnagyobb naszádot, míg többet a belé rakott tulságos súly fordított fel, úgy hogy mindössze hatvan csónak tudott elmenekülni.

A bennszülöttek közül kilencen estek foglyul. Ezek között Jones egy ifjuban a törzsfőnök legkedveltebb fiát ismerte fel. Ez természetesen fontos felfedezés volt s Mark tudta, hogy kell a dolgot hasznára fordítani. Azonnal elküldte az egyik foglyot Walyhoz pálmaággal, hogy a királyfi kiváltására nézve megkezdjék az alkudozásokat. Nemsokára Waly követe jelent meg s ura nevében naszádot, továbbá tollból készült ruhákat s végre cetfogakat ajánlott fel váltságdíj gyanánt. Csakhogy erre a helytartó természetesen nem akart ráállani. Ezt azonnal ki is jelenté rövid, de határozott szavakban. A királyfit csak azon esetben bocsátja szabadon, ha Waly viszont a fogságban levő hét tengerésznek adja vissza szabadságát.

Waly természetesen nagyon sajnálta fiát, de azért a fehér foglyokat is szeretne volna megtartani s így e két érzés hatalmas tusát vívott szívében. Végre mégis az atyai szeretet győzedelmeskedett. Waly maga hozta el a szigetre a foglyokat. Ezekben Mark csakugyan a »Rancocus« volt tengerészeire ismert. Midőn így a foglyok kölcsönös kiváltása csakugyan megtörtént, Mark és Heaton fényesen megvendégelték a törzsfőnököt, bucsuzáskor pedig gazdag ajándékokkal bocsátották haza. E látogatás a szigetlakókra nézve igen előnyös következményeket vont maga után. A vad, harcias Walyt a fehér emberek hősiessége már első pillanatban megdöbbenetett s tisztelettel töltötte el irántuk, most pedig, mikor barátságos modorukat látta, annyira megszerette őket, hogy örök barátságot fogadott nekik s szavát nem is szegte meg, sőt barátságának később sok szép jelét adta.

Igy minden jól végződött s a szigetlakók most már bizton remélték, hogy nyugalmaikat ezután semmi sem fogja zavarni. És valóban a szigetlakók ez az óhaja teljesült is.

Néhány év mulván a tüzhányó lábánál, a lassanként oda szállított emberek segítségével, mintegy kétszáz házból álló város emelkedett, a kikötőben pedig több mint husz hajó horgonyzott. A lakosság leginkább a sziget terményeiből táplálkozott. Mark, Bob és Bigelon pedig cethalászattal is kísérletet tettek, még pedig fényes eredménnyel s minthogy a halzsír és halcsont Amerikában csakugyan mint Európában keresett cikk, a cethalászok egytől egyig jelentékeny vagyona tettek szert.

Peru meghódítója.

Campe J. H. történeti elbeszélése.

ELSŐ FEJEZET. A Nagy Óceán felfedezése.

Ha most egy gyermek tanítója kezében a földgömböt látja s beszélni hall az öt világrésztől és öt óceánról, még csak nem is képzelet, mily óriási nehézségek és fáradságok árán sikerült az egész föld felületéről biztos tudomást szerezni.

Amerika például 419 évvel ezelőtt még egészen ismeretlen volt s felfedezését a sors a bátor genuinának, Columbus Kristófnak tartotta fenn.

Columbus 1492-ben fedezte fel az új világrészt s ekkor a Bahama szigeteken kötött ki, bejárva egyszersmind az Antillákat is. Negyedik útja alkalmával pedig, - mi 1502-ben történt - Dél-amerikának északkeleti és északi részeit kereste fel, anélkül azonban, hogy huzamosabb ideig tartózkodott volna a szárazföldön, amit nem kell csodálnunk, ha arra gondolunk, hogy Columbus tulajdonképeni célja az Indiába vezető ut felfedezése volt.

Ha Columbus társai tanácsára hajlott volna, s átkutatja a szárazföldet, úgy Mexico felfedezésének dicsősége is őt illetné, de előtte mindég csak utjának végcélja lebegett s tervétől eltérni nem is volt hajlandó bármily nyereség kedvéért.

Még Columbus életében történt, hogy a portugál Alvarez Cabral Braziliát az 1500. évben felfedezte s ettől kezdve ugyszólván évenként történtek kisebb-nagyobb felfedezések.

Azon kalandorok között, kik a felfedezőkhöz csatlakoztak, volt egy Pizarro nevű spanyol, kinek neve az aranyország (Peru) fölfedezésével maradandóan össze van kötve.

Pizarro Ferencz származását nem ismerjük. Gondatlan szülői már gyermekkorában sem törődtek vele, úgy hogy sem olvasni, sem írni nem tanult.

Gyermekkorában disznókat őrzött, hogy némi keresetre tegyen szert. Midőn ifjává serdült, valami különös sugallata támadt s ezt követve Olaszországba ment, hol katonának soroztatta be magát; majd Amerikába ment Ojedával, s ez Cortezsal, Balboával s másokkal is megismertette. Balboát azután többször elkísérte útjaiban s már mint alvezér is sokszor adta eszének s bátorságának tanujelét.

Bajtársa, Diego del Almagro lett a második szövetségben. Ez lelenc volt, vagyis anyja mint gyermeket vagy szivtelenségből, vagy a szegénység által kényszerítve, egy templom lépcsőjére tette, idegen emberek jószívűségére bízva.

A véletlen Amerikába vezette az ifjút, ki itt meglehetősen vagyonra tett szert. Bátorságban s kitartásban hasonlított ugyan Pizarrohoz, de nemeslelkénél s becsületességénél fogva ennek mindenestire felette állott.

A harmadik egy pap volt, Ferdinánd de Luque (mondd Lük), ki tekintélyes vagyonnal rendelkezett s ki azt kérte ki magának, hogy az ut tartama alatt az élelmezésről ő gondoskodhassék, bármibe kerüljön is az.

Almagro szintén megígérte, hogy egész vagyonát e vállalatnak szenteli, míg Pizarro, kinek erején s szellemi tehetségén kívül semmije sem volt, arra vállalkozott, hogy elvállalja a legnehezebbet, a vezérséget. Almagro kötelessége volt a csapatokról gondoskodni, hogy a hódítást megkezdhessék. Abban is megegyeztek, hogy az elfoglalt területeket hármuk között fogják

felosztani. Midőn minden pontra nézve megegyeztek, akkor elkészítették s alá is irták a szerződést.

1525. november 14-én Pizarro egy hajóval s 113 emberrel dél felé vitorlázott. Épen a legkedvezőtlenebb időben kelt utra s 70 nap alatt alig jutott oly messzire, mint mostanában egy jó hajó 70 óra alatt.

Pizarro emberei közül ezalatt sokakat megtámadott a láz, majd élelmi szerei is fogyni kezdtek s ehez járult még az is, hogy mindenütt harcias törzsek kezdtek mutatkozni, kik a spanyolokat mindenkép meggátolták a partra szállásban. Pizarro csakhamar belátta, hogy ily módon folytatni a küzdelmet egészen céltalan volna, azért semhogy nagyobb haderő nélkül sikra szálljon e seregestől eléjük özönlő, jól fegyverzett bennszülöttekkel, inkább azt választotta, hogy a Gallo nevű szigetre vonul s ott várja meg Almagro jövetelét, ki élelmiszerekkel s katonákkal indult utána.

Azonban a várt segítség elmaradt s helyette szükség s nélkülözés köszöntött be. A vezérnek minden rábeszélő képessége hiába volt, mert majdnem egész legénysége elhagyta.

- Barátaim és bajtársaim, - mondá Pizarro egy válságos pillanatban, - itt fekszik Peru minden kincsével, amott pedig Panama egész szegénységével. Válasszátok mindnyájan azt, ami egy spanyol hőshöz illik. Ami engem illet, én dél felé megyek.

Emberei közül csupán tizenhárman maradtak vele, ezeken kívül pedig egy mulatt, ki vakmerőségben méltó társa volt a másik tizenháromnak. Pizarro elhatározta, hogy tizennégy társával sem hagyja abba a dolgot, remélve, hogy szerencséje s társainak buzgalma nem hagyják cserben.

Mivel a szigeten az édes viznek hiányában voltak, azért Pizarro néhány hét múlva szállásukat egy másik szigetre tette át, melyet már előbb fedezett volt fel s Gorgonának nevezett el. Fatörzsekből készített csónakokon csakugyan át is mentek, nem is sejtve, hogy egy hónapokig tartó fogságot kezdenek most meg. Szerencsére legalább ehető madarak s iható források mégis voltak a szigeten.

Most első dolguk volt egy csónakot építeni, melynek segélyével halászni járhatnak a tengerre. A csónak szerencsésen el is készült s Pizarro maga volt a legszorgalmasabb halász, kit a munkában sem a tikkasztó hőség, sem a naponkénti zápor, sem a levegőt elsötétítő rovarok fájdalmas csipése nem tudott hátráltatni. Mindennap bejárta a sűrű rengeteget s a java mindannak, amit talált, társainak jutott osztályrészül. Mivel néhányan megérkezésük után azonnal megbetegedtek, ezeknek nagyon javára vált a vezér gondoskodása, kinek minden izma vasból és acélból látszott lenni.

Hét hosszú, gondterhes hónap telt el így s még mindég nem érkezett segítség. Ez végre azon elhatározásra bírta őket, hogy életüket néhány összekötözött fatörzsre bizva, kimennek a tengerre, s megkísérik, nem tudnák-e a szárazföldet elérni.

Épen munkában voltak, azon aggódva, vajjon alkalmas lesz-e e silány jármű valamely hosszabb utra, midőn egyszer csak kimondhatatlan örömeikre egy közeledő hajó fehér vitorláját pillantották meg. S örömeik akkor még nagyobb lett, midőn a hajó csakugyan a sziget előtt vetett horgonyt s midőn megtudták, hogy e hajót csakugyan Almagro küldi Panamából, mert végre módot talált engedélyt eszközölni ki a helytartótól.

Szabadulásuk pillanatában egyszerre elfeledték mindazt a nélkülözést, aggodalmat és nyomort, mit eddig szenvedtek s most szilárdabbul el voltak tökéelve, mint valaha, hogy az aranyországot fölfedezik.

MÁSODIK FEJEZET. A felfedezett aranyország.

Pizarro az 1526. év végén, husz napi ut után érkezett meg a perui tengerpartra. Mily nagy volt azonban a spanyolok csodálkozása, midőn szemük előtt egy nagy kiterjedésű város terült el, sűrűn népesítve. Így ellenséges módon való partraszállásról természetesen szó sem lehetett, arra meg már épen nem is gondolhattak, hogy itt megtelepedjenek.

Tumbes városának lakói kíváncsian tódultak a partra, hogy a fehér emberek nagy uszó házaik jobban szemügyre vehessék. Eleséget is hoztak nekik bőven s barátságosan hívták meg házaikba az idegen vendégeket.

A spanyolok már alig türtöztethették magukat s szerettek volna e meghívásnak azonnal engedni, azt remélve, hogy így leggyorsabban kielégíthetik kincsvágyukat. De Pizarro belátta, hogy meggondoltsággal sokkal többre mehetnek s azért csak egyik spanyol emberét s a mulattot küldte ki tájékozódást szerezni. A peruiak azt sem tudták, melyiken bámuljanak jobban, a fehér európain-e, vagy a fekete afrikain, de végre mégis az utóbbit találták különösebbnek s el is határozták, hogy megmosdatják, s ugyancsak csodálkoztak, mikor ez minden igyekezetük mellett sem sikerült.

Pizarro eleinte nem igen tett egyebet, minthogy holmi értéktelen csecsebecséért nagy mennyiségű arany, ezüst tálat és serleget cserélt be a peruiaknál s azután magával vitt néhány peruit, hogy ezeket spanyolul taníttassa, mert később tolmácsul akarta őket használni.

Igy töltött el Pizarro majdnem három évet nagy fáradozások között, de kevés eredménnyel s ekkor aztán 1527-ben visszatért Panamába.

Ezalatt azonban belátták már mind Pizarro, mind társai, hogy az aranyország meghódítása sokkal hatalmasabb eszközöket igényel, mint a milyenek felett ők hárman rendelkeznek. Hozzájárult a dologhoz még az is, hogy a helytartó nemcsak a segítséget tagadta meg tőlük, hanem még beleegyezését adni is vonakodott, a minek folytán Luque, a pap azon gondolatra jutott, hogy legjobb lenne ügyüket a király elé terjeszteni. Pizarro lévén köztük a legügyesebb és legbátrabb, ezt látták el a szükséges eszközökkel azon célból, hogy Spanyolországba utazhassék. Megérkezve, oly méltósággal jelent meg az udvarnál, hogy méltán bámulatba ejtette mindazokat, kik ismerték alacsony származását s tudták, mennyire hiányos nevelésben részesült. Pizarro most előadta idejövételének célját s kiállott szenvedéseiket oly meghatóan, Peru gazdagságát pedig oly elragadólag tudta ecsetelni, hogy mind Károlyt, mint környezetét egészen felvillanyozta. S midőn aztán Peru gazdagságának bizonyítékául a magával hozott kincseket is lerakta a trón zsámolyára, akkor Károly nemcsak hogy teljhatalommal ruházta fel Pizarrot a hódításra nézve, hanem egyszersmind a helytartói címet is neki adta.

Spanyolországban mintegy 100 ember csatlakozott Pizarrohoz, ezek között voltak mostoha-testvérei, Juan, Ferdinánd és Gonzola, továbbá féltestvére, Alcantara Ferenc, kik később oly jelentékeny szolgálatokat tettek neki.

Pizarro haderejét három hajó s 190 ember képezte, kik között 29 lovas volt. Csekély erő ily nagy vállalathoz; - de a számot a rendkívüli vitézség pótolta e kis csapatnál s így Pizarro egészen bátran indult meg 1531. január havában Peru felé, hova két hét mulva csakugyan meg is érkezett. Ágyuiban s puskáiban, továbbá lovaiban bizva, mely utóbbiak a benszülöttek előtt valóságos csodának tüntek fel, Pizarro mint egy kiéhezett orosz lán a félénk nyájra, úgy rohant rá a szegény benszülöttekre. Ezek megrémülve menekültek mind beljebb, mire a hódítók kirabolták az üresen maradt kunyhókat, hol nemcsak élelmiszereket találtak mennyiségben, hanem durván készített arany és ezüst tárgyakat is épen úgy mint nagy értékű drágaköveket.

Mikor ennek hirtelen híre elterjedt, akkor Almagronak nem volt nehéz Pizarro számára Panamában ujoncokat toborozni.

Pizarro páratlan vakmerőséggel folytatta útját, mialatt a rémület mind messzebbre űzte a szegény peruiakat. Midőn végre a Piura folyóhoz érkeztek a spanyolok, akkor megállapodtak s itt alapították az első gyarmatot, melyet Szent-Mihály nevére neveztek el.

A heves és gyors eljárás nem vezetett volna célhoz, ha valami véletlen körülmény segítségére nem jött a spanyoloknak. Ily kis csapattal nem lehetett volna hódítási kísérletet tenni egy ilyen sűrű népességű országban, melynek kiterjedése is jelentékeny volt, mivel 300 mérföldnyi hosszúságban terjedt el a tengerpart mentén; - ámde szerencséjére a spanyoloknak, az országot ez időtájt éppen belviszályok szakították két pártra.

E belviszálynak köszönhetően Pizarro azt, hogy ily messzire hatolhatott minden ellenállás nélkül.

Alig telepedtek meg a spanyolok a részükre kijelölt épületekben, midőn Pizarro nagy kődarabokból erős sáncokat építtetett, ez elé pedig árkot vonatott s végül két ágyut helyeztetett az épület bejáratához, mely most már valóságos erősséggé volt átalakítva.

HARMADIK FEJEZET. Az Inka elfogatása. - Pizarro ígérete.

Atahualpa, a perui inka t. i. a király, akit a nap fiának neveztek, másnap megjelent Pizarro előtt, még pedig valóban királyi fényben. A menet az apródok sora nyitotta meg. Ezek kettesével haladtak a pompás trónemelő előtt, melyen az inka ült mesés drágaságú köpenyében. Mikor a spanyolok e köntöst jobban szemügyre vették, azt látták, hogy az nem egyébből van összeállítva, mint ritka madarak pelyhéből. Az inka trónja mögött ott haladtak az ország főemberei szintén drága ruhákban, végül pedig egész sereg énekes és táncos zárta be a menetet.

Most beszélni kezdett az inka s mindaz, amit mondott, oly helyes, olyan értelmes volt, hogy bárki örömmel hallgatta volna e bár félvad, de derék embert, azonban Pizarro most sem látott mást, egyedül az aranyat s az egész idő alatt azon gondolkozott, hogyan tehetné az inkát mielőbb foglyává?

Majd Pizarro tolmácsa kezdé a hódító szavait az inka előtt ismételni, de a dolog nagyon nehezen ment s a tolmács nem tudott mindent visszaadni a perui nyelven. Annyit azonban mégis megértett az inka, hogy neki most egy másik inka kedvéért le kell mondania az uralkodásról. Midőn ezt megérté, ismét szót emelt s méltósággal viszonzá:

- Nagy megtisztelésnek tekintem, ha a tengerentuli nagy királynak barátja lehetek, arra azonban semmi kedvet nem érzek, hogy alattvalója legyek.

Alig végzé be e szöveget, midőn Pizarro egyszerre jelt adott fehér kendőjével. E jelre megállapodásuk szerint a katonák egy ágyut sütöttek el, a lovasok pedig elősiettek s kivont karddal rohantak az ellenségre. A szegény peruiakon leirhatatlan rémület vett erőt; mindnyájan futni, menekülni igyekeztek s néhány pillanat alatt a 30,000 főnyi sereg tökéletesen szét volt verve. Az inka egyideig nyugodtan ült a hordszéken, nem is sejtve, mily sors várakozik rá, de midőn néhány perc múlva a spanyolok őt is elhurcolták, akkor egy ideig tompa kábulás lepte meg, majd sirt, reszketett s egy szónak nem volt ura többé.

A spanyolok pedig ezalatt a királyi palotába siettek, hol óriás mennyiségű arany, ezüst tárgyat szedtek össze s ezeket aztán kegyetlen örömmel hordták át táborukba.

Midőn Atahualpa látta, mily kapzsisággal szedik össze ellenségei az aranyat, akkor azon gondolatra jött, hogy e kapzsiság kielégítése által talán visszaszerezhetné a szabadságot. Azt ajánlotta tehát, hogy azt a szobát, ahol fogva van, oly magasságig teletölteti e sárga ércel, amely magasra fel tud kezével érni, ha Pizarro ezért cserébe megígéri, hogy szabadságát visszaadja. Egyszersmind azt is ajánlotta az inka, hogy a két kisebb szomszéd szobát pedig ezüsttel tölteti meg.

A spanyolok ugyancsak elámultak ez ígéretre, melyről azt hitték, hogy az be nem váltható üres dicsekedés, mert a szoba nem kevesebb, mint hét méter hosszú és hat méter széles volt. Pizarro azonban természetesen ráállott az alkura s miután az inka által kijelölt magasságot egy vörös vonallal megjelölte volt, írásban adta az inkának azt, hogy azonnal visszaadja neki a szabadságát, mihelyt ő is teljesítette saját ígéretét.

Az inka erre azonnal utnak indította futárjait, hogy az országot bejárva, minden alattvalót felszólítsanak arra, hogy két hónap leforgása alatt összes arany és ezüst készletüket odaküldjék, ahol az inka fogva van. A peruiak ugyan könnyen szembeszállhattak volna a kis spanyol csapattal, hogy ezt kiüzzék, de az inka iránti hü ragaszkodás mégis arra bírta őket, hogy engedjenek a felhívásnak s így néhány hét múlva naponta jöttek Pizarro táborába, kik néha 50, sőt 75 font ezüstöt és aranyat hoztak. A két hónap mindazonáltal mégis eltelt s a vörös vonal még nem volt elérve. Pizarro ezért haragot színlelt s szemrehányásokat tett az inkának, azt mondva, hogy készakarva halogatja a dolgot, mert ezáltal időt akar adni a népnek arra, hogy összegyűljön. Az inkát ez igazságtalan szemrehányás nagyon meglepte s azért azt ajánlotta Pizarronak, hogy küldje el néhány emberét Kuzko fővárosba, hadd lássák, mennyire igyekeznek a peruiak az inka parancsát teljesíteni. Midőn pedig Pizarro azzal vádolta a lakosságot, hogy támadásra készülnek a spanyolok ellen, akkor a jólelkű inka elcsodálkozva mondá:

- Hogyan? Hát mitől féltek? Nem vagyunk-e hatalmatokban mind magam, mind feleségem és gyermekeim? Hát ez sem elég kezesség nektek arra nézve, hogy népem közül senki se merjen ellenetek támadni?

Pizarronak már rég terhére volt a fogoly inka s csak alkalomra várt még, hogy az igazság színe alatt eltehesse láb alól, annyival is inkább, mert nézete szerint az inka őt személyesen is megsértette. Atahualpa ugyanis a spanyolok minden ügyessége közül semmit sem bámult annyira, mint az írni és olvasni tudást. Nem győzött eleget csodálkozni azon, mily könnyűséggel közölheti az ember gondolatait e módon másokkal. Nem tudta, velük született ügyesség-e ez a spanyoloknál, vagy olyan, mit tanulás útján sajátíthatni el? Hogy e felől bizonyossá lehessen, megkérte őrei közül az egyik katonát, hogy írja fel neki a körmére istenének nevét. A katona teljesíté az inka kívánságát, ki most a körmére írta nevet minden belépőnek megmutatta, felszólítva azokat arra, hogy olvassák el. Bámulva tapasztalta, hogy mindenki egy és ugyanazon szót olvassa le arról s midőn Pizarro épp az inka látogatására jött, ezt is megkérte, hogy olvassá el a körmére írt szót. De tudjuk, hogy Pizarro sem írni, sem olvasni nem tanult, miért is az inka kérése roppant zavarba hozta.

E pillanattól kezdve Atahualpa is belátta, hogy az olvasás és írás bizony csak tanulás eredménye lehet, aki ehhez nem ért, az műveletlen ember. Mióta erre rájött, egészen megvetette Pizarrot, ez azonban nem tudta tűrni egy félvad ember lenézését s csak alkalmat keresett, hogy e szégyent az inka vérével moshassa le.

Hozzá is látott a dologhoz s néhány nap múlva haditanácsot tartottak, vádak emeltek, tanukat hallgattak ki s szóval valóságos törvényszéki eljárást követtek. Az ellenséges bírák, Pizarro és Almagro bűnösnek találták az inkát s máglyára ítélték.

Midőn az inka előtt az ítéletet kihirdették, egészen elsápadt a rémülettől s zokogva borult térdre Pizarro előtt, hogy kegyelmet kérjen. Még a bírák közül is nem egy volt olyan, aki hangosan is kifejezte megütközését az ítélet fölött, ámde Pizarro mindezzel mitsem törődött s elrendelte, hogy az ítélet még aznap (1533. augusztus 29-én) naplemente előtt végrehajtsák.

Valverde Vince, a tábori lelkész kísérte a boldogtalant a vesztőhelyre s ez azt ígérte neki, hogy némi könnyebbitést fog kieszközölni számára, ha felveszi a keresztény vallást. Az inka ebbe is beleegyezett s ekkor megkeresztelték s azután, kevéssel az elégetés előtt - megfojtották.

NEGYEDIK FEJEZET.

A nemezis.

Most már Pizarro egészen vetélytárs nélkül volt s ettől fogva valódi zsarnok gyanánt uralkodott. Ámde Pizarro csak 4 évig állt szerencsésének e szédületes magasságán, mert ez idő leteltével az ő feje fölött is vésztojásló fellegek kezdtek tornyosulni.

Pizarro Ferdinandot, aki nagy szándékokkal Spanyolországba utazott, letartóztatták s valószínű, hogy a börtönben halt meg. Pizarro Gonzalát pedig, ki az Andokon tett fölfedezési kísérletet, egyik szerencsétlenség a másik után érte. 400 indián embere mind odaveszett, 350 spanyol katonája közül pedig csak 80 tért vissza s ezek minden szerencsétlenségük okozóinak a Pizarrokat tartották. Ehez járult még az is, hogy az elégedetlenek a szép és bátor Almagro körül csoportosultak, kinek lakásán majdnem naponként összegyűltek, terveket kovácsolva arra nézve, hogy tehetnék el utból a zsarnokot.

A »chileiek« gyakori összejövetelei (chileieknek Pizarro ellenségeit nevezték) nem kerülheték ki a kormányzó embereinek figyelmét sem. De Pizarro minden barátságos figyelmeztetést elbizakodva utasított vissza e szókkal: »Az a hatalom, hogy mások fejét leüthetem, kezekedik az enyémnek a biztonságáért.«

Ezalatt pedig már készen is volt a terv a zsarnok meggyilkoltatására, mely az 1541. év június 26-ára, vasárnapra volt kitűzve.

Néhány nappal ezelőtt Pizarro épen kertjében tartózkodott, midőn Almagro udvarmesterét, Herredát jelentették be nála. Mivel az udvarmestert mindenki úgy ismerte, mint igen eszes és becsületes lovagot, Pizarro minden habozás nélkül elfogadta s barátságosan eléje menve megkérde, mit kíván. Herreda erre aggódó arccal mondá, hogy azt hallotta, mintha Pizarronak szándékában volna Almagrot s párthiveit eltenni az utból. A helytartó azonban erre biztosította az udvarmestert, hogy soha még csak nem is gondolt erre, bár őt magát is többen óvták már a chileiektől, kik életére törnek. Erre Herreda biztosította a helytartót, hogy e hír is pusztá koholmány s azután elbucszott, s megköszönte a megnyugtató választ.

Pizarronak még csak sejtelve sem volt arról, hogy Herreda azt jött kikémleni, vajjon nem gyanít-e a helytartó valamit azon veszélyről, mely ellenségei részéről fenyegeti.

Igy érkezett el a vasárnap. Épen dél volt. Spanyol szokás szerint a napnak e szakában az utcákon minden csendes és a nagyuri házaknál még a szolgák is mind alusznak a szobában.

Ekkor 18 összeesküvő, Herredával élükön, az utcára rohant s e kiáltással:

- Sokáig éljen a király! Halál a zsarnokra! betörték a helytartó palotájába.

Ez épen az asztaltól kelt volt fel s néhány barátjával társalgott. Egyszerre egy apród rohant a terembe halálsápadtan és tudatta a veszélyt urával.

- Zárd be az ajtót! - kiáltott Pizarro egyik lovagra, de ez annyira elvesztette fejét, hogy a lépcsőn akarta az összeesküvőket feltartóztatni, de fegyvertelen lévén, csakhamar leszurták.

Midőn az összeesküvők az ebédlőbe törtek, az ottlévő lovak közül néhányan az ablakon menekültek ki, mások ismét a mellékszobába vonultak Pizarroval. Most rövid, de kétségbeesett küzdelem következett, melyben az öreg Pizarro egy oroszlán bátorságával védte magát.

- Bátorság, barátaim! - kiáltá - még mindig elegen vagyunk arra, hogy ez árulókat megfékezzük! - De e percben tiz kivont kard villant meg feje fölött, nyakán csakhamar súlyosan megsebesítették, mire a földre rogyott s végre Herredától kapta meg a halálos döfést.

Ily nyomorult véget ért tehát Peru meghódítója, ki néhány órával azelőtt még oly korlátlan hatalommal uralkodott az egész birodalmon, mint előtte annak örökös inkái. Halála méltó volt életéhez; senki sem ejtett könnyet annak elestén, ki a részvétet maga sem ismerte soha.

A feledékeny cica.

Volt egyszer egy kis lány, Mancinak hívták, akinek volt egy szép kis cicája. Volt ennek a kis lánynak két testvére és két unokatestvére, akik mind fiuk voltak és mindegyiknek volt egy-egy kis kutyája.

A kutyusok eleinte nem jó szemmel nézték a kis cicát, de csakhamar megbarátkoztak és együtt játszottak naphosszat az udvaron. Egyre hallani lehetett, amint vígan kiáltoztak, hogy „vau-vau” és „miau-miau”. De a sok vau-vau úgy elnyomta a kis cica miákolását, hogy alig mert már megszólalni.

Végre, hogy hogy nem, egy szép napon képzeljétek csak mi történt! Szegény kis cica miákolni akart - és nem tudott. Százszor is megpróbálta, de hiába, egészen elfelejtette a módját. M-m-m-vau, m-m-m-vau, hangzott egyre, ha kiabálni próbált, úgy hogy jobban hasonlított a hangja a kutyusok ugatásához, mint a miákoláshoz.

Nagyon szomorú lett emiatt a kis cica, ide-oda futkosott az udvarban és keservesen kiáltozott. Arra ment a nagy fehér kakas és megkérdezte tőle, hogy mi baja van.

- Jaj, jaj, te kedves nagy fehér kakas, - panaszkodott a kis cica - elfelejtettem a cicanyelvet. Hiába próbálom, sehogyse tudok egy szót se kiejteni, csak ezt tudom, hogy: m-m-m-vau!

- Sebaj, cica pajtás - szólt a kakas. - Majd megtanítalak én. Mondd utánam: m-m-m-kukuriku!

- Dehogy, dehogy, - szólt a kis cica - nem így beszélnek cicanyelven! - És kiabálva tovább-szaladt.

Arra ment a bárány, az is megkérdezte mi baja.

- Jaj, jaj, te kedves bárány, - szólt siránkozva a cica - elfelejtettem a cicanyelvet. Hiába próbálom, sehogyse tudok egy szót se kiejteni, csak ezt tudom, hogy m-m-m-vau!

- Sebaj, cica pajtás, - szólt a bárány - majd megtanítalak én. Mondd utánam: m-m-m-bee!

- Dehogy, dehogy, - szólt a kis cica - nem így beszélnek cicanyelven! - És tovább kiabált.

Arra jött a ló, az is megkérdezte, mi baja.

- Jaj, jaj, te kedves lovacska, - jajgatott a kis cica - elfelejtettem a cicanyelvet. Hiába próbálom, sehogyse tudok egy szót se kiejteni, csak ezt tudom, hogy m-m-m-vau!

- Sebaj, cica pajtás - szólt a ló. - Majd megtanítalak én. Mondd utánam: m-m-m-nye-he-he-he!

- Dehogy, dehogy, - mondta a kis cica - nem így beszélnek cicanyelven! - És tovább jajgatott szegény.

Arra ment az ökör, az is megkérdezte, mi baja van.

- Jaj, jaj, te kedves boci, - siránkozott a kis cica - elfelejtettem a cicanyelvet. Hiába próbálom, sehogyse tudok egy szót se kiejteni, csak ezt tudom, hogy: m-m-m-vau!

- Sebaj, cica pajtás, - vigasztalta a boci - majd megtanítalak én! Mondd utánam: m-m-m-buuu!

- Dehogy, dehogy, - mondta a kis cica - nem így beszélnek cicanyelven! - És tovább siránkozott szegény.

Egyszer csak meglátta, hogy ott ül a kis baba egy nagy széken a konyhaajtóban. Odament hozzá és megszólította:

- Édes-kedves kis baba. Nagyon nagy zavarban vagyok. Elfelejtettem a cicanyelvet. Hiába próbálom, sehogyse tudok egy szót se kiejteni, csak ezt tudom, hogy: m-m-m-vau! Nem tudnál megtanítani engem?

A kis baba lehajolt hozzá és rákezdte: m-m-m-brühühü!

- Dehogya, dehogya, - mondta a kis cica - nem így beszélnek cicanyelven! - És tovább jajveszékelt ott a konyhában.

- Mi bajod van? - kérdezte egyszerre egy szelid hang a háta mögött.

- Jaj, jaj, - siránkozott a kis cica anélkül, hogy hátranézett volna - elfelejtettem a cicanyelvet. Hiába próbálom, sehogyse tudok egy szót se kiejteni, csak ezt tudom, hogy: m-m-m-vau!

- Fordulj csak meg! - szólt a szelid hang.

A kis cica megfordult. Gyönyörű nagy szürke macska állt ott mellette.

- Én megtanítalak beszélni - szólt a macska. - Állj csak ide mellém és mondd utánam, amit beszélek!

Igy szólt a szürke macska és elkezdett teljes erejéből kiabálni: miau! miau!

- Ez az, ez az! - kiáltott a kis cica és rákezdte ő is tele torokból cicanyelven, hogy: miau! miau!

Nagyon boldog volt a kis cica és olyan jól megtanulta a miákolást, hogy akármennyit is játszott azontul a kutyasokkal a finom, zöld fűben, soha többé el nem felejtette.